

erdélyi riport

H E T I H Í R M A G A Z I N
XIV. ÉVF. 9. (560.) SZÁM – 2015. MÁRCIUS 6.

Visszatérnek
a pártlisták

| AKTUÁLIS

Dr. Zsoldos Attila,
a MTA levelező
tagja

| HISTÓRIA

Színház kultúrharc
idején

| THALIA

Érvek a kötelező oltás ellen?

Vakcinákról, pró és kontra

Franz Xaver Kroetz

A VÁGY

D O R I N T A

Fordította | Traducerea în limba maghiară:
Parti Nagy Lajos

KALI ANDREA, SZÜCS ERVIN,
IMRE ÉVA, FARKAS LORÁND,
SIGMOND RITA

Rendező | Regia: ALBU ISTVÁN

Dramaturg | Dramaturgia: FISCHER BOTOND
Díszlettervező | Decorul: TENKEI TIBOR
Jelmeztervező | Costumele: BOCSKAI GYOPÁR
Ügyelő | Regia tehnică: GYÖRFFY ZSOLT

Kolozsvári Állami Magyar Színház | Teatrul Maghiar de Stat Cluj
Stagiunea 2014/2015-ös évad
Igazgató | Director general: Tompa Gábor

Design: Tihomir Forok

18

Usădărele

tartalom

4–6 A hét hírei
Szűcs László: Veszteglés
a rámpán

AKTUÁLIS

7–9 Cseke Péter Tamás:
Választási reform:
visszatérnek a pártlisták

INTERJÚ

10 Cseke Péter Tamás:
Kérdések a „nincs kérdés”
apropóján – Borbély
László, a parlament külügyi
bizottságának elnöke

TÁRSADALOM

11–13 Parászka Boróka:
Oltásháború: vakcinákról pró
és kontra

JELENSÉG

14 Megálltak egy szóra
Markóval

TÉKA

15 Parászka Boróka:
Jogtisztá sajtót: a magyar
minta

RIPORT

16–17 Kustán Magyar
Attila: A nyelvi jogvédelem
két árnyalata

JELENSÉG

18 Tóth Hajnal:
Szembenézni a realitással,
újrateremteti a helyzeteket
– Kántor Lajos a Várad
folyóirat Törzsasztalánál

HISTÓRIA

19–21 Szilágyi Aladár:
László királyt az érdekelte,
hogyan legyen, nyugalom
– Dr. Zsoldos Attila, a MTA
levelező tagja

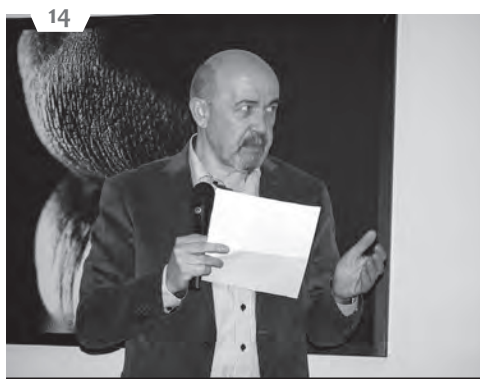
THALIA

22–25 Tasnádi-Sáhy Péter:
Színház kultúrharc idején

MOZIMUSTRA

26 Kustán Magyar Attila:
Két mozi az oscarosok közül

CÍMLAPFOTÓ: ERDÉLYI RIPORT ARCHÍV

ERDÉLYI RIPORT –
KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS HETILAP
XIV. ÉVF. 9. (560.) SZÁM

FŐSZERKESZTŐ: SZÜCS LÁSZLÓ

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: MARKÓ BÉLA
(ELNÖK), TIBORI SZABÓ ZOLTÁN,
GÁLFALVI ZSOLT, VISKY ANDRÁS,
JAKOBOVITS MIKLÓS (1936-2012)

ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ: STANIK ISTVÁN

KINDE ANNAMÁRIA (1956-2014)

MUNKATÁRSÁK: CSEKE PÉTER TAMÁS,
KUSTÁN MAGYARI ATTILA,
PARÁSZKA BORÓKA, SIMON JUDIT,
SZILÁGYI ALADÁR, TASNÁDI-SÁHY PÉTER,
BORSI BALÁZS

MŰSZAKI SZERKESZTŐK:

BÁLINT ALÍZ, BENKŐ J. ZOLTÁN

SZERKESZTŐSÉGI TITKÁR: FODOR JUDIT

ÁLLANDÓ SZERZŐK: GÁL MÁRIA,
KÖRÖSSI P. JÓZSEF, SIKE LAJOS, SZÉKEDI
FERENC, SZÉKELY ERVIN, ZSEHRÁNSZKY
ISTVÁN, VARGA MELINDA, TAMÁS PÁL
DESIGN: MIHÁLY LÁSZLÓ

A KÖS KÁROLY AKADÉMIA ALAPÍTVÁNY
MEGBÍZÁSÁBÓL KIADJA

A RIPTORT KIADÓ KFT., NAGYVÁRAD.

FELELŐS KIADÓ: SIMON JUDIT

ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ: BÉRES ATTILA

ADMINISZTRÁCIÓ: POZMAN ERIKA,
DUNSOARA BRIGITTA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

410161 NAGYVÁRAD (ORADEA),

MAGNOLIEI U. 29.

TELEFON/FAX: +40/259/419-924

E-MAIL: RIPTORTKIADO@GMAIL.COM

ELŐFIZETÉSI DÍJSZABÁSAINK: 3 HÓNAPRA
30 LEJ, 6 HÓNAPRA 50 LEJ, EGY ÉVRE 90 LEJ.

MAGYARORSZÁGI ELŐFIZETÉSI DÍJAK:
3 HÓNAPRA 5.000 FORINT, 6 HÓNAPRA
8.500 FORINT, EGY ÉVRE 15.000 FORINT.

BANKSZÁMLASZÁM:

RON: BANCA TRANSILVANIA ORADEA

RO57 BTBL 0050 1202 5360 21XX;

HUF: BANCA TRANSILVANIA ORADEA

RO30 BTBL 0051 2202 5360 21XX –

SWIFT: BTBLRO22.

KÉSZÜLT A NAGYVÁRADI

EUROPRINT NYOMDÁBAN.

FELELŐS VEZETŐ: DERZSI ÁKOS

ISSN 1583-3402

röviden

■ **Visszavonul a politikából** szenátori mandátuma végén Crin Antonescu volt PNL-elnök, aki már lemondott az alkotmánymódosító bizottság elnöki tisztségéről is. Szándékát közölte mind Alina Gorghiu jelenlegi pártelnökkel, mind Victor Ponta kormányfővel. Döntését azzal indokolta, hogy más feltételek mellett vált a bizottság elnökévé, akkor ugyanis az USL kormányzott. Antonescu elmondta, sem a PNL, sem a PSD nem kezdeményezte leváltását, saját döntése a visszavonulás.

■ **Az INSCOP közvéleménykutató február elején készített felmérésében a megkérdezettek 55 százaléka mondta azt, hogy nem lenne hajlandó lemondani szabadságjogairól a nagyobb személyes biztonság érdekében, 31 százalék ennek ellenkezőjét állította, 14 százalék nem tudott válaszolni. A válaszadók 53 százaléka úgy véli, nem hallgatták le telefonját, 30 százalék viszont úgy gondolja, hogy igen. A Nagy Testvértörvényekről kialakult médiakampány ellenére a megkérdezettek alig fele hallott egyáltalán a tervezetokről, de ezek többsége sem tudja, miről van szó.**

■ **A Costa Rica-i hatóságok** tájékoztatása szerint a kórbonctani jelentés megerősítette: Costel Comana román üzletember halálát akasztás miatti fulladás okozta. A Regiotrans magán vasúti társaság főrésztulajdosát holtan találták a Bogota és San José között közlekedő repülő végében. Comana ellen bűnvádi eljárás zajlott. A gyanú szerint cége tisztességtelen módon nyert meg több, a szállítási minisztérium által meghirdetett versenytárgyalást. Az üzletember vagyona 30-32 millió euróra tehető.

„Ördögien játszanak az életemmel”

A képviselőház házbizottságához fordult Markó Attila azzal a kéréssel, hogy megkap hassa azt az ügyészégi jelentést, amely alapján a parlament korábban jóváhagyta előzetes letartóztatását az úgynevezett Bica-dossziéban – közölte a Facebook-oldalán a Magyarországon tartózkodó politikus. Markó Attila arra kíváncsi, hogy az ügyészégi jelentésben szerepel-e az ártatlanságát bizonyító jegyzőkönyv. A dokumentum azt tanúsítja, hogy a politikus jelen sem volt a kárpótlási bizottságnak azon az ülésén, amelyen az ügyészégi vizsgálat tárgyát képező döntések születtek. Markó emlékeztetett arra, hogy megkésve – már a letartóztatásának jóváhagyása után – ismerhette meg a Bica-dossziét. Ez tartalmazta az ülés jegyzőkönyvét is, amelyre hivatkozva utóbb kérte, hogy szüntessék meg az ellene indított bűnvádi eljárást. Kérésére három hónapja nem kapott választ. Markó szerint két forgatókönyv lehetséges. Az egyik, hogy a parlamentbe küldött jelentés tartalmazza az ártatlanságát bizonyító jegyzőkönyvet. „Ebben az esetben mind az ügyészek, mind a képviselőház testületileg felelős azért, mert a tények ismeretében kérte, illetve jóváhagyta az előzetes letartóztatást” – írja. A másik lehetőség, hogy a jegyzőkönyvek nem kerültek

be a jelentésbe. Ez esetben a DNA szándékosan eltitkolta a parlament elől az ártatlanságot egyértelműen bizonyító dokumentumokat. „A fenti esetek bármelyike áll fenn, mindazoknak felelniük kell, akik ördögien játszanak az életemmel...” – jegyzi meg Markó Attila.

Leszavazták Diaconut a szenátorok

Két magyarellenos törvénytervezetet utasított el a szenátus: az egyik az autonómiapárti megmozdulásokat, a másik az „etnikai zászlók” nyilvános használatát büntette volna – közölte Klárik László, az RMDSZ szenátora.

Mindkét tervezetet tavaly terjesztette a parlament elé Bogdan Diaconu független képviselő, aki akkor még a kormányon lévő Szociáldemokrata Párt (PSD) tagja volt.

Klárik elmondta: a két tervezet esetében a képviselőházé a döntő szó, újdonság, hogy ilyen „kényes” tervezeteket a szenátus egyáltalán megvitat. A szenátor arra utalt, hogy mivel a kétkamarás parlamentben mindig a második házé a döntő szó, az elsőben gyakran napirendre sem tűzik a vitát, hanem „hallgatólagosan elfogadjatnak” nyilvánítják azokat a tervezeteket, amelyeknél lejár a döntéshozatalra megszabott határidő.

Az RMDSZ szenátora biztatónak értékelte azt is, hogy a

felsőház nagy szavazattöbbséggel elutasította az egyértelműen magyarellenos tervezeteket: a 112 jelenlévő szenátorból 110-en voksoltak Diaconu törvényjavaslatai ellen. A politikus úgy vélte, a „normalitás felé hajlik” a parlament viszonyulása, hiszen a szólásszabadságot korlátozó, az autonómia hirdetőit börtönnel fenyegető kezdeményezésekről van szó.

Iohannis a DNA-nál járt

Rekordszámú magas rangú politikus, kilenc törvényhozó és 12 volt vagy jelenlegi kormánytag ellen indított eljárást 2014-ben a korrupcióellenes ügyészség (DNA) – közölte Laura Codruta Kövesi, a DNA főügyésze. A főügyész szerint a DNA-nál dolgozó 86 ügyész több mint 9000 ügyben nyomozott, és egy év alatt több mint 1000 vádlottat küldött bíróság elé, köztük 35 bírót és ügyészt. Kövesi megjegyezte: ha sikerülne behajtani az elítéltektől a korrupciós ügyekben jogerősen elkobzott több mint 300 millió eurót, abból fedezni lehetne a romániai orvosok egyéves fizetését.

A DNA éértékelő értekezletén Klaus Iohannis államfő és Victor Ponta miniszterelnök is részt vett. A törvénytelenül szerzett vagyonok elkobzását az államfő is sürgette: elfogadhatatlannak nevezte, hogy a korrupciós ügyekben elrendelt vagyoneklobzások alig tíz százalékát sikerül csak a pénzügyminisztériumnak behajtani. Rámutatott: ahogy nem „fakultatív”, hogy egy elítéltet börtönbe zárnak-e, a vagyoneklobzási rendelkezések is „kötelező” részei a korrupciós bírósági ítéleteknek, hogy a korrupciót ne csak büntessék, hanem a csábítás is megszűnjön.

Iohannis úgy értékelte, a DNA hatékonnyá válása jelentős változást hozott a román társadalomban: eltűnt az em-

vezércikk

SZÚCS LÁSZLÓ

Veszteglés a rámpán

Ülünk az autóban, fent a rámpán, alattunk, mellettünk egyenruhás ukrán vámosok (?) keresgélnek, kopogtatnak szorgalmasan. Még soha nem kellett ilyen rámpára felhajtanom. Igaz, még soha nem is tekintettek potenciális csempésznek, pedig jó negyedszázada valóban csempésztem: verseket egy pipa szárában Budapestre.

Szemből idelátni a Beregsurány feliratot, a határátkelő magyar oldalát. Úgy száz méterre lehetünk az Európai Uniótól, ami most, másfél órája veszteglve elérhetetlenül távolinak tűnik. Azért van minek örülni is: az egyik ukrán katona jól beszél magyarul. Egyszerűbben: magyar. Szemernyivel barátságosabb is.

Előző nap, a Kárpáti Igaz Szó napilap (95 éve alapították!) ünnepségére Ungvárra igyekvő újvidéki kollégáinkat – gyanús szerb állampolgárokként – hosszú órákon át vegzálták, az elhárítás a házigazda szerkesztőségben is tiszteletét tette.

Egyébként kevés jele van annak, hogy az ország keleti végeiben háború dúl, látszólag saját magával, önnön lázadóival, valójában Oroszországgal. Azért Ungvár belvárosában feltűnő a Putyin színes arcképével nyomtatott vécépapír az utcai árusoknál, illetve több rendőrt látni a köztereken annál, amihez a szemünk itthon szokott. S persze a politika ott van majd mindenben: az orosz-ukrán konfliktushoz való eltérő viszonyulás miatt a román állampolgárok Kárpátalján is népszerűbbek, mint a magyarországiak. Arról nem hallottam panaszt, hogy az ott élő magyarokra is kihatna a Budapesttel szembeni neheztelés a Putyinnal való barátkozás miatt. Nagyobb baj ezeknél, hogy a háború további szenvedéseket okoz az országnak, folyamatosan veszít az értékéből a nemzeti valuta, a leszakadó rétegek helyzete siralmas.

Ha egyszer majd elhallgatnak a fegyverek, iszonyúan sok pénz kell majd ahhoz, hogy ezt az országot valahogy talpra állítsák. Egyedül nem lesz képes rá. De ki állja majd a számlát? Az amerikaiak, az oroszok, netán megint a németek? Netán többen együtt? Moszkva aligha tűri majd, bármennyit is csípjen le magának a keleti végeken, hogy az Unió vegye a kezébe a válságkezelést, az ezzel járó befolyással együtt. (Azért örvendetes volt látni itt-ott, határon átnyúló uniós projekteket hirdető táblákat.)

De talán nem is biztos, hogy a döntő kérdés az infrastruktúra korszerűsítése, a környezetvédelem helyzete, illetve életet lehelni az ukrán gazdaságba, közben minimumra szorítani le a majdani támogatások elsikkasztását. Ennél is lényegesebb, hogy sikerül-e szemléletet váltani ebben a közép-európai országban, a legjobb elemeket átvenni az európai értékekből, a demokratikus értékeket, a szabadságot, amit oly könnyű megszokni. És oly könnyű fanyalogni.

Amikor végre legurulunk a rámpáról, arra gondolok, milyen jó lesz majd megérkezni Romániába. Ha úgy tetszik, megérkezni az Unió területére, a Partiumba.

berekből a kis- és nagykorruptióval szembeni tehetetlenség érzése. Úgy vélte, a DNA megérdemelten élvezi a polgárok bizalmát, az Európai Bizottság elismerését.

Berlinben a román elnök

„Tárgyalni fogunk európai partnereinkkel a schengeni térség bővítéséről, el fogjuk mondani nekik, hogy Románia és Bulgária számára prioritás a csatlakozás” – jelentette ki a Klaus Iohannis-szal folytatott megbeszélése után Berlinben Angela Merkel. A román államfő kétnapos hivatalos látogatáson tartózkodott Németországban, fogadta Joachim Gauck köztársasági elnök, majd a német kancellárral tárgyalt egy órát.

A német kancellár elmondta: vendégével megállapodtak abban, hogy azonos álláspontot fognak képviselni az EU-csúcsokon az ukrainai válsággal kapcsolatban. Tájékoztatása szerint a francia államfővel együtt a minszki tűzszüneti megállapodásban foglaltak betartásán fáradoznak. Merkel stratégiai fontosságúnak nevezte Románia szerepét a térség biztonságának megőrzésében.

Iohannis biztatónak nevezte Románia schengeni csatlako-

zásának kilátásait. „Gyakorta megélhetési bevándorlóknak bélyegezik a romániaiakat, pedig nem ez a jellemző. A magasan képzett romániai munkaerő integrálódni tudott Németországban, és nyereséget jelent a befogadó államnak” – jelentette ki.

Egy újságíró a magyar kormány nemzetpolitikájáról és a romániai magyar kisebbség helyzetéről tett fel kérdést. „Magyarországot foglalkoztatja a határain túl élő magyarok sorsa. Ezt mi nem érezzük fenyegetésnek, viszont nagyon odafigyelünk akkor, ha egy szomszédos állam ekkora érdeklődést mutat egy romániai kisebbség iránt. A romániai magyar közösségnek vannak politikai képviselői. Ők a mi tárgyalópartnereink. Ezekkel a politikusokkal én gyakran találkozom, átbeszélünk dolgokat. Mindenkit biztosítok arról, hogy Romániában nincs magyarkérdés” – fogalmazott a román államfő.

Érdekesség, hogy ez volt az egyetlen kérdés, amelyre az elnök németül válaszolt a sajtótájékoztatón, a többire románul reagált.

A német közszolgálati televíziónak adott interjújában az államfő később kritizálta Orbán Viktor magyar kormányfő oroszbarát politikáját.

röviden

■ **Több mint száz asszír keresztényt öltek meg az Iszlám Állam (IÁ) fegyveresei Szíria északkeleti részén. A dzsihadisták a vérengzéssel álltak bosszút az elmúlt hetekben elszenvedett vereségeikért az ország északkeleti részén fekvő el-Haszeke tartományban. Mar Efen Afanail, az asszír-jakobita egyház érseke szerint a dzsihadisták fogságában jelenleg 298 keresztény van, 38 falujuk elnéptelenedett, házaik, iskoláik és templomaik sokaságát gyújtották fel. A vallási vezető szerint ötezer keresztény a környékbeli városokban rejtőzött el.**

■ **Kelemen Hunor Sepsiszentgyörgyön beszélt Klaus Iohannis berlini kijelentéséről, miszerint Romániában nincs magyar kérdés. A szövetségi elnök elmondta: „a romániai magyar közösségnek még sok problémával kell megküzdenie, és ezeket a párbeszéd és a parlamenti politizálás útján kívánja megoldani.” Kelemen elmondta, az RMDSZ és Iohannis közötti tárgyalásokon nem került szóba a területi autonómia kérdése, ám ez sem tabutéma. „Demokratikus államban nincsenek tabutémák. Az államfővel sok mindent tárgyalunk, de az autonómiáról nem” – fogalmazott.**

■ **Zárt ülésen hallgatta meg a Román Hírszerző Szolgálat működését felügyelő parlamenti bizottság Eduard Hellviget, akit Klaus Iohannis államfő jelölt a titkosszolgálat vezetőjének. A bizottság hét támogató és egy ellenszavazat mellett támogatta. Hellvig a SRI legfőbb feladatai között a terrorellenes harcot, az orosz imperializmus elleni küzdelmet, s a kibernetikai támadások elhárítását említette.**

▷ Ki ölte meg Borisz Nyemcovot?

Francois Hollande francia elnök elítélte Borisz Nyemcov orosz ellenzéki politikus meggyilkolását, az amerikai elnök pedig átlátható és pártatlan nyomozást vár az orosz kormánytól. Angela Merkel felszólította az orosz elnököt, vonják felelősségre a tetteseket. Az Elysée-palota kommunikéje a volt orosz miniszterelnök-helyettest a „demokrácia bátor és fáradhatatlan védelmezőjének, a korrupció elleni küzdelem ádáz harcosának” nevezték. Korábban Barack Obama amerikai elnök is elítélte a Vlagyimir Putyin orosz államfő egyik legkeményebb bírálójának tartott politikus meggyilkolását.

Borisz Nyemcov (fotó) vezető orosz ellenzéki politikus és parlamenti képviselőt Moszkva központjában lőtték le. A meggyilkolt politikus Vlagyimir Putyin orosz elnök egyik legkeményebb bírálója volt. Jelena Alekszejeva belügyi szóvivő szerint Nyemcov egy ukrán hölgygel sétált az orosz főváros központjában, amikor az ismeretlen támadó egy fehér színű gépkocsiból tüzet nyitott rá, és 7-9 golyót eresztett a politikusba.

A rendőrség hajtóvadászatot indított a tettesek kézre kerítésére, lezárta a belváros egy részét. Alekszejeva szerint tudják, milyen gépkocsiból lőtték rá Nyemcovra, de a nyomozás érdekében nem árulja el.

Vlagyimir Putyin arra utasította a belügyminisztérium és a szövetségi biztonsági szolgálat (FSZB) vezetőit, hogy hozzanak létre nyomozócsoportot a gyilkosság felderítésére. Az orosz elnök leszögezte, Nyemcov megölése „minden jellemzőjében bérgyilkosság és kizárólag provokatív jellegű volt”. Putyin mély részvétét fejezte ki a meggyilkolt politikus hoz-

zártartozóinak. Együttérzését fejezte ki Dmitrij Medvegyev miniszterelnök is.

Az 55 éves Borisz Nyemcov az RPR-Parnasz párt társelnöke, és az orosz ellenzék koordinációs tanácsának tagja volt. Kszenyija Szobcsak, a Dozsgy nevű független televízió műsorvezetője közölte, Nyemcov arra készült, hogy bizonyítékokat tár a nyilvánosság elé az orosz csapatok jelenlétéről a kelet-ukrajnai Donyeck-medencében. Nyemcov nemrég aggodalommal beszélt arról, hogy Vlagyimir Putyin megöletheti őt az ukrajnai helyzettel kapcsolatos megnyilatkozásai miatt.

Orbán évet értékelt

A kormány elengedte „a politikai korrektség dogmáját” – mondta Orbán Viktor, Magyarország miniszterelnöke Budapesten, a Várkert Bazárban tartott évértékelő beszédében.

Szavai szerint a magyar ember természeténél fogva politikailag inkorrekt, „vagyis még nem veszítette el a józan esztét”, „nem a duma érdekli, hanem a tények, eredményeket akar, nem elméleteket”. Orbán azt is mondta, hogy a kormány elengedte a neoliberalis gazdaságpolitikát, a megszorítások politikáját, a

multikulturális társadalom „téveszméjét” és a liberális társadalompolitikát, amely nem ismeri el a közjót, és elutasítja a keresztény kultúrát. A miniszterelnök hozzátette: „az előző korszakból” érdemes megtartani a demokráciát, annak „jelző nélküli formáját”.

A magyar kormányfő szerint Európa olyan kérdésekkel szembesül napjainkban, amelyekre lehetetlen „a liberális multikulturalizmus” keretében válaszolni. A legfontosabb kérdések közé sorolta azt, hogy be lehet-e fogadni azokat az embereket, akik közül sokan nem hajlandók elfogadni, vagy eleve azzal a szándékkal jönnek, hogy lerombolják az európai kultúrát.

Megakadályozhatjuk-e, hogy visszatérjen a hidegháború szelleme és Oroszország ismét az ellenségünk legyen? – tette fel a kérdést, melyez újabb kérdés követte: „Nekünk, magyaroknak lehetséges-e kiállni Ukrajna függetlensége, a kárpátaljai magyarok biztonsága, Magyarország energiabiztonsága és gazdasági érdekei előtt egyszerre?”

Orbán hangsúlyozta: Magyarország választott vezetőinek ezekre a kérdésekre elkötelezett uniós és NATO-tagként kell válaszokat adni úgy, hogy az ország biztos hely maradjon egy bizonytalan világban.

Választási reform: visszatérnek a pártlisták

Lassan a végéhez közeledik a választási reformcsomagot előkészítő parlamenti különbizottság munkája, amelynek eredményeként jövőre már várhatóan pártlisták alapján nyernek mandátumot a jelöltek. Cseke Péter Tamás a testület RMDSZ-es tagját, MÁRTON ÁRPÁDOT kérdezte az eddig elfogadott módosításokról.

Nagy eséllyel 2016-ban Romániában ismét bevezetik a korábban is alkalmazott szavazatarányos, pártlistás rendszert a parlamenti választásokon. Ezt már ugyanis eldöntötte a választási reformcsomagot előkészítő parlamenti különbizottság. Azt azonban még nem tudni, mikor kerülnek a módosított választási törvények a parlament elé, mert a testület kissé fejtellenül végezte a munkáját. Ezt a bizottság RMDSZ-es tagja, Márton Árpád képviselő nyilatkozta az *Erdélyi Riportnak*.

Hat törvény került a reformcsomagba Mára már a teljes politikai osztály egyetért azzal, hogy a jelenlegi választási törvények rosszak. Az év elején az új államfő és Victor Ponta miniszterelnök is a teljes választási rendszert szabályozó jogi keret módosítását szorgalmazta. Januárban az államfő konzultációra hívta ez ügyben a pártokat, és a találkozáson az RMDSZ is elmondta az álláspontját (*lásd keretes írásunkat*). A februárban elkezdődött parlamenti ülészek elején konszenzussal létrejött egy tizenöt tagú különbizottság, amelynek feladata nem a reformcsomag előkészítése. A testület az önkormányzati, a parlamenti és az elnökválasztási törvény, illetve ezekhez kapcsolódóan a párttörvény és a pártfinanszírozási törvény újraalkotására kapott megbízatást. Emellett feladata egy teljesen új törvény, a levél útján történő, illetve az elektronikus szavazást szabályozó tervezet kidolgozása is. Ezt a hat tervezetet a bizottság a munkája végéztével a

parlament elé terjeszti, és a szokványos eljárással előbb az egyik, majd a másik ház szavaz róluk. A bizottság albizottságokban dolgozik: az egyik az önkormányzati, a másik a parlamenti választási törvényt, a harmadik pedig párttörvényt és a pártfinanszírozási jogszabályt dolgozza ki. „Az elnökválasztási törvény módosítása nem jelent prioritást” – magyarázta Márton Árpád.

„A feje tetejére állt minden” A hat közül három tervezet elfogadása sürgős. Az önkormányzati választási törvény amiatt, mert Romániában a következő helyhatósági választásokat várhatóan jövő júniusban tartják, és egy korábbi alkotmánybíróági döntés értelmében egy évvel bármilyen jellegű választások előtt a vonatkozó törvényt nem lehet módosítani. Ehhez a tervezethez azonban szorosan kapcsolódik a párttörvény és a pártfinanszírozási törvény is. „Az egyik eleme egy választási törvénynek az, hogy kik lehetnek a jelöltek, kiknek van jelölési joga, illetve hogyan zajlik le a választási kampány. Ez mind szorosan összefügg a párttörvénnyel és a pártfinanszírozási törvénnyel” – részletezte a képviselő.

„A párttörvény és a pártfinanszírozási törvény módosulása miatt a feje tetejére állt az egész rendszer. Lássuk, hogy a végén mit hozunk ki belőle”

Márton Árpád elmondta, az önkormányzati, illetve a parlamenti választási törvény már majdnem teljesen elkészült, és a bizottságban konszenzus alakult ki a tervezetekről, de a munka váratlanul elakadt. A probléma abból adódott, hogy mindkét jogszabály a jelenleg érvényben lévő párttörvényre és pártfinanszírozási törvényre alapult, ám ez utóbbi két jogszabálynak időközben egy új változatát dolgozta ki a parlamenti testület illetékes albizottsága. „Tehát most össze kell hangolnunk ezeket a tervezeteket. Feje tetejére állt az egész eddigi munkánk” – válaszolta a helyzetet a politikus.

Már három személy alapíthat pártot Az eddigi párttörvény szerint egy politikai alakulat bejegyzéséhez legkevesebb 25 ezer támogatói aláírásra volt szükség legalább 18 megyéből. Ebből kifolyólag az eddigi választási törvények szerint a pártok jelöltjeinek nem, csupán a függetleneknek kellett bizonyos minimális számú (a választókerület szavazói névjegyzékében szereplő polgárok 0,25 százaléka) támogatói aláírást megszerezniük az induláshoz. Csak-hogy a párttörvényt most úgy módosította a parlamenti bizottság, hogy

Alkotmányellenesek a pártalapítás korlátai

Közben eltörölte az alkotmánybíróság a párttörvény azon rendelkezését, amely szerint új politikai alakulat bejegyzéséhez legalább 25 ezer támogató aláírás szükséges. Az alkotmány-sértőnek minősített cikkely arról is rendelkezett, hogy az aláírásoknak az ország 41 megyéje közül legalább 18-ból és a fővárosból kell származniuk és megyénként legalább 700 támogatóra van szükség. Az alkotmányossági óvást az úgynevezett Romániai Kalózpárt alapítói intézték a taláros testülethez. Az alkotmánybíróság szavazattöbbséggel döntött úgy, hogy a pártalapítást nehezítő rendelkezések sértik az alaptörvény 40. szakaszában szabályozott egyesülési jogot. A párttörvény szigorú előírásait egyes román civil szervezetek és az RMDSZ versenypártjai is bírálták. Mivel Erdélyben és a Bánság romániai részén csak 16 megye található, a 2000-es években alakult Magyar Polgári Pártnak (MPP) és az Erdélyi Magyar Néppártnak (EMNP) nehezen sikerült összegyűjteni a szükséges aláírásokat a Kárpátokon túli területeken és Bukarestben, ahol alig élnek magyarok. A törvény hatályba lépése (2003) előtt alakult pártokat nem kellett az új feltételeknek megfelelően ismét bejegyezni. Az alkotmánybíróság akkor hozott a kérdésben - kötelező érvényű - döntést, amikor a törvényhozók már kényszer nélkül is a pártbejegyzés korlátozásainak megszüntetését tervezték.

mindenféle korlátozást eltörölt: az új változat szerint már három ember is elegendő egy politikai szervezet bejegyzéséhez. „Ez okozta a galibát az önkormányzati, illetve a parlamenti választási törvénynél, mert szükségessé vált egy bizonyos számú támogatói aláírás bevezetése a pártok jelöltjeinek esetében is. Ha ez nem így lenne, akkor jövőre akár több száz, gombamód megalakult párt is indulhatna a választásokon” – magyarázta Márton.

Ezért az a döntés született a bizottságban, hogy a pártoknak a választókerület szavazói névjegyzékében szereplő polgárok száma egy százalékának megfelelő számú támogatói aláírást kell felmutatniuk ahhoz, hogy indulhassanak a választásokon. A választókerület a helyhatósági választások esetében a község, a város és a megye, parlamenti választások esetén a megye, az elnök- és az európai parlamenti választások esetében az egész ország. „Azt még nem tudjuk, hogy a független jelöltek megmaradnak-e a névjegyzék 0,25 százalékánál. Természetesen azt is tisztázni kell, hány aláírásra van szükség például a külföldi választókerületben történő induláshoz. Ennek függvényében módosul az önkormányzati, illetve a parlamenti választási törvény jelöltállításával kapcsolatos fejezete” – változta a politikus.

Az alternatív küszöb megtartásán gondolkodik az RMDSZ

A jelenlegi egyéni választókerületes rendszer szerint bekerül a parlamentbe az a párt, amelynek legalább hat képviselője és három szenátora mandátumhoz jut, még akkor is, ha az illető politikai szervezet országos támogatottsága nem éri el az öt százalékos küszöböt. Ezt az alternatív küszöböt Kelemen Hunor szövetségi elnök szerint valamilyen formában az új törvénybe is átmentené az RMDSZ. „Mivel alternatív küszöb a megyei listánál nem létezik, az RMDSZ megpróbál kidolgozni egy másfajta alternatív küszöböt, de a parlamenti különbizottságban még erről nem volt szó. Nagyon nehéz egy alternatív küszöb megoldást találni, és beiktatni a megyei listás rendszerbe, hiszen nincs már egyéni választókerület, amit, ha megnyertél, akkor az a tied. Gondolkodunk a témán, erről még nem volt tárgyalás, meglátjuk, hogy sikerül-e egy olyan megoldást találni, ami a rendszerbe beilleszthető” – nyilatkozta Kelemen Hunor a *Transindex* portálnak.

Kampány csak közpénzből

A másik problémát az okozta, hogy módosult a választási kampány finanszírozásának szabályozása is. E szerint a pártok kizárólag az állami költségvetéstől kapott pénzekből korteskedhetnek. Megszabták például azt is, hogy jelöltenként mekkora összeget lehet kampányra költeni, és az összeg kisebb, mint ami a jelenlegi párttörvényben szerepel. A pénzt a választási eredmények kihirdetése után, a számlák alapján azok a pártok kapják vissza az államtól, amelyek elérték a három százalékot a választásokon – döntötte el a bizottság. „Csak feltevődik a kérdés, hogy mi alapján számítják ki a három százalékot? A parlamenti választásokon valószínűleg az országosan leadott szavazatok három százalékát kell

elnyernie a pártnak ahhoz, hogy visszakapja a kampánypénzt. De a helyhatósági választásokon mi lesz? Ezek mind olyan fontos kérdések, amelyek megválaszolása befolyásolja mind az önkormányzati, mind a parlamenti választási törvény választási kampánnyal kapcsolatos fejezetét” – fejtegette Márton Árpád.

Mi módosult eddig?

A parlamenti választási törvény legfontosabb módosulása az, hogy Románia visszatér a rendszerváltás után is alkalmazott pártlistás, szavazatarányos rendszerhez. E szerint a pártok az országos jelöltlistákra leadott szavazatok arányában jutnak képviselői és szenátori mandátumokhoz. A rendszer gyakorlatilag csak annyiban módosult, hogy a pártoknak

Akár már jövő nyáron az új törvény szerint szervezhetik az önkormányzati választást

a megyénkénti jelöltállításához össze kell gyűjteniük a megye szavazójegyzékében szereplő polgárok egy százalékának megfelelő támogatói aláírást. „Ez Bukarest esetében több mint 18 ezer aláírást jelent, és hat olyan megye van, ahol ez 6 ezer feletti szám” – mondta Márton Árpád.

Ennek a rendszernek a lényege a következő: az Országos Választási Iroda (BEC) megállapítja, hogy mely pártok támogatottsága érte el a szavazatok öt százalékát, és ezek jutnak parlamenti mandátumokhoz. Hogy hányhoz, azt egy matematikai művelet sor segítségével számolják ki. Első lépésként összeadják megyénként a parlamentbe bekerülő pártok szavazatmennyiségét, és elosztják a megyének járó mandátumok számával. Az így kapott osztóval

elosztják minden egyes párt szavazatainak a számát. Így kapnak egy egész számot (ami lehet nulla is), ami az adott párt által elnyert mandátumok száma, illetve egy maradékot, ami egy úgynevezett országos kosárba kerül. Ezután az úgynevezett D'Hondt-módszerrel kiszámítják, hogy az országos kosárba került szavazatszámok alapján hány mandátum jár még a megyékben megkapott mandátumokon kívül a pártoknak. „Csakhogy ez a visszaosztási művelet ruletszerű végeredményeket hoz, éppen úgy, ahogy a jelenlegi egyéni választókerület rendszerben is a visszaosztások bizzarr szituációkhoz vezettek. Lutri, hogy hova kerülnek ezek a mandátumok. Általában abba a megyébe, ahol az adott pártnak nagyobb volt a támogatottsága,

Márton Árpád,
a választási
törvényt előkészítő
parlamenti
bizottság RMDSZ-
es tagja

Az RMDSZ januárban vegyes rendszert javasolt

Az RMDSZ olyan vegyes választási rendszer bevezetését javasolta az államfővel megtartott januári találkozón, amely a politikai alakulatok szavazatarányos képviseletét megőrzi. E szerint a konzultáción azt indítványozták, hogy a háromszáz főre karcsúsítandó képviselőház több mint felét egyéni választókerületekben válasszák meg, a többi képviselő pedig pártlistáról jusson mandátumhoz. A háromszázas létszám annyiival bővülne, ahány kisebbségi képviselő kerülne még be könnyített eljárással a képviselőházba. A felsőházba a megyék két-két szenátort választanának, a nagyobbak háromat. Azok a megyék kapnának plusz szenátori mandátumot, amelyeknek a lakossága meghaladja a 600 ezret, így - a hat fővárosi kerület két-két szenátorával együtt - száz fő szenátus alakulna ki. Bár felmerült olyan elképzelés, hogy Románia visszatérjen a kétfordulós polgármester-választáshoz, a magyar érdekképviselést a legutóbb alkalmazott egyfordulós módszert részesíti előnyben. A megyei tanácselnököknél - amennyiben a román pártok módosítást szeretnének - azt is elfogadná az RMDSZ, hogy ne a polgárok közvetlenül, hanem a megyei tanács tagjai maguk közül válasszanak elnököt. A levélben való szavazás módszerét az RMDSZ csak előzetes regisztrációval egybe kötve tartja elfogadhatónak.

de akadnak olyan esetek is, amikor tíz-húsz szavazattal is mandátumhoz lehet jutni” – részletezte a képviselő.

Márton Árpád a törvény vitája során a bizottságban a „lutri” elkerülése érdekében azt javasolta, hogy az országos kosárba begyűjtött szavazatok alapján egy pártlista alapján kerüljenek be a parlamentbe a jelöltek. Ezeken a listákon a pártok a megyei jelöltjeik nevét tüntetnék fel, tetszőleges sorrendben. Így a pártok által preferált jelöltek jutnának mandátumhoz, és nem a lutri alapján döntenek a parlamentbe bekerülő jelöltekről. Az RMDSZ-es képviselő javaslatát végül elutasította a bizottság.

A parlamenti küszöbök is a rendszerváltás utáni törvényben megszabtak maradtak: egy pártnak vagy kisebbségi szervezetnek öt százalék, két pártból álló szövetségnek hét százalék, három vagy több pártból álló szövetségnek nyolc százalék. Azok a kisebbségi szervezetek, amelyek nem érik el az egy mandátumhoz szükséges szavazatmennyiséget, kaphatnak egy képviselői mandátumot, ha legalább az egy mandátumhoz szükséges szavazatszám tíz százalékát elérik.

Az önkormányzati választási törvényben három fontos módosulás történt a jelenlegi jogszabályhoz képest: a pártok a szavazói névjegyzékbe vett polgárok egy százalékának megfelelő támogatói aláírást kell benyújtaniuk a jelöltállításához, a megyei tanácselnököt ezentúl nem közvetlenül a szavazók, hanem a megyei önkormányzat választja meg (ahogy a kilencvenes években is volt), illetve változott a független tanácsos-jelöltek esetében a mandátum elnyeréséhez szükséges küszöb.

A képviselő szerint a bizottság által elfogadott módosítások „részben kedveznek” az RMDSZ-nek. „Mint említettem, a párttörvény és a pártfinanszírozási törvény módosulása miatt a feje tetejére állt az egész rendszer. Lássuk, hogy a végén mit hozunk ki belőle” – fogalmazott a politikus. Ugyanakkor megerősítette: mivel a bizottságban valamennyi párt képviselve van, borítékolható, hogy a testületben kidolgozott tervezeteket a parlament is elfogadja majd.

„Szükségessé vált egy bizonyos számú támogatói aláírást bevezetése a pártok jelöltjeinek esetében is. Ha ez nem így lenne, akkor jövőre akár több száz párt is indulhatna a választásokon”

Kérdések a „nincs kérdés” apropóján

Klaus Iohannis berlini kijelentései szerint Romániában „nincs magyarkérdés”. Cseke Péter Tamás a képviselőház külügyi bizottságának elnökét, az RMDSZ politikai alelnökét, BORBÉLY LÁSZLÓT kérdezte az államfő nyilatkozatáról és németországi látogatásáról.

Azokban az órákban, amikor a kisebbségi kérdéssről szervezett marosvásárhelyi konferencián az RMDSZ politikusai arról beszéltek, hogy lassú a kisebbségi jogok gyakorlatba ültetése, Klaus Iohannis államfő az Angela Merkelrel tartott közös berlini sajtótájékoztatóján kijelentette: Romániában „nincs magyarkérdés”. Ezt hogy kommentálja?

Nehezen tudom értelmezni ezt a nyilatkozatot. Nem akarok belemerülni most az elemzésébe. Az én megközelítésemben a „magyarkérdés” azt jelenti, hogy Romániában él egy másfélmillió magyar közösség, sajátos, megoldásra váró gondokkal, az anyanyelvhasználatától a MOGYE-ügyig. Emlékeztetnék arra, hogy amióta államfővé választották, Klaus Iohannisszal két hivatalos találkoznánk volt. Igaz, de

nem a kisebbségek helyzete volt a fő téma, de azért tájékoztattuk azokról a romániai magyar közösséget foglalkoztató fontosabb kérdésekről, és paktumot is javasoltunk a többség-kisebbség viszonyának hosszú távú rendezéséről. Elmondhatom, hogy nagyon közről és nagyon jól ismeri a romániai magyar kisebbség helyzetét, és nyitott volt a paktumra tett javaslatunkra is. Egyébként a Marosvásárhelyen szervezett konferencián Klaus Iohannis egyik tanácsosa, Laurentiu Stefan is részt vett, fel is szólalt.

Miről beszélt a konferencián az államfő tanácsosa?

Semleges, protokolláris beszédet tartott. Azt mondta: jelenléte a konferencián azt jelzi, hogy az elnöki hivatal odafigyel a kisebbségek helyzetére, komolyan veszik a témában tartott szemináriumokat. Ám tényleg jelzésértékű, hogy eljött, és remélem, beszámol az államfőnek is a konferencián elhangzottakról.

Angela Merkel segítséget ígért Romániának az ország schengeni csatlakozásának ügyében. A képviselő

„Romániában él egy másfélmillió magyar közösség, sajátos, megoldásra váró gondokkal, az anyanyelvhasználatától a MOGYE-ügyig”

Borbély László
szkeptikus
a schengeni
csatlakozást
illetően

selőház külügyi bizottságának elnökeként hogy látja, felgyorsulhat ez a folyamat Iohannis elnökké választásával?

Angela Merkel semmiképpen nem kötelezte el magát arra, hogy Románia schengeni csatlakozása hamarosan megoldódik, csak egy udvarias ígéretet tett a segítségre. Azt mondta, erről fognak még tárgyalni az EU döntéshozói, de ennyi. Németországnak amúgy is visszafogott a véleménye Románia schengeni csatlakozásának esélyeiről. Ha már itt tartunk, Bukarest nagyobb segítségre számíthat Párizstól, mint Berlinton ezen a téren. Francois Hollande francia államfő ezzel kapcsolatos nyilatkozatai biztatóbbak az Angela Merkelénél. Én egyébként szkeptikus vagyok a román csatlakozás kérdésében. Látjuk, hogy változik az EU viszonyulása a biztonságpolitikai kérdésekhez, látjuk azt is, hogy mi történik a kelet-európai munkavállalókkal a nyugat-európai országban. Románia schengeni csatlakozása teljesen indokolt volt már 2011-re, ám erről az EU-ban nehéz meghozni a politikai döntést. Én tehát nem számítok áttörésre ezen a téren Klaus Iohannis berlini látogatása után.

Fontos fejlemény, hogy közben Klaus Iohannis megnevezte a jelöltjét a Román Hírszerző Szolgálat élére, Eduard Hellvig liberális európai parlamenti képviselő személyében. Hogyan vélekedik a jelöltre?

Az RMDSZ már jelezte, hogy meg fogja szavazni Eduard Hellvig kinevezését a parlamentben. Magam is jól ismerem a jelöltet, miniszter is volt annál a tárcánál, amelyet korábban én is vezettem. Nincsenek fenntartásaink a személyével szemben. Meglátjuk, hogyan teljesít majd a SRI élén. Elsősorban a titkosszolgálat parlamenti felügyelete átláthatóságát növelését várunk el tőle.

Oltásháború: vakcinákról pró és kontra

Évről-évre nő azoknak a száma, akik megtagadják a kötelező oltási protokollban való részvételt, ezért olyan betegségek okoznak tömeges megbetegedést, amelyeket már eltűntnek, vagy visszaszorítottak nyilvánítottak – így fertőzhet újra a kanyaró. Az oltóanyagokkal szembeni gyanakvás a közegészségügy világméretű problémáira világít rá. Újragondolásra várnak az alapvető ellását formái. PARÁSZKA BORÓKA összeállítása.

S arlatánok és kuruzslók összecsapása – ezekkel a jelzőkkel illetik egymást annak a világméretű vitának a résztvevői, akik a kötelező oltások mellett, illetve azok ellen érvelnek. A vita nem új keletű, évtizedek óta visszatér különböző formákban, és a lényege az, hogy a kötelező oltások hatékonyságát kétségbe vonják a kritikusok, illetve azt állítják, hogy ezeknek a vakcináknak mellékhatásaként több betegség – így az autizmus is kialakulhat. Azok pedig, akik az oltásrend mellett érvelnek azt állítják: az ellenzők azt érik el, hogy eltűntnek nyilvánított betegségek, mint például a kanyaró újra megjelennek a be nem oltott gyerekek miatt, és új, alig kezelhető járványok alakulhatnak ki. A visszatérő vírusok megerősödhetnek, új vírustörzsek jelenhetnek meg, amelyekkel már

Kisgyerek
kötelező oltáson.
Farkasszemet
néznek

**Radikális
álláspontok
szerint az
oltásbiznisz
kifejezett
célja
az, hogy
legyengítse
az embe-
reket, újabb
és újabb
gyógyszerek
vásárlására
kényszerítse**

Az oltások ellen
megfogalmazott
angol nyelvű
plakát

nehezebb lesz felvenni a harcot, így a vakcina-ellenesség kiszolgáltatja az emberiséget.

A vita több, mint egyszerű ellenállás: a közegészségügy egészének működését érinti ez a kérdés. Mi az, amit a közegészségügy biztosítani tud és kik a kedvezményezettek? Mennyire tartja kézben a társadalom bioszociális biztonságát? Meddig terjed az egyén választása, autoritása? Dönthet-e a testére vonatkozó legalapvetőbb kérdésekről: például arról, hogy milyen ellenanyagoknak

teszi ki a saját immunrendszerét? Végző soron a vakcina-vita a legszélesebb hatalomgyakorlási vita. Mindezekon túl farkasszemet néznek ennek a dilemmának a keretein belül az „organisták”, akik a természetbe való beavatkozás részleges- vagy teljes elutasítását hirdetik és azok, akik mindezt elkerülhetetlennek tekintik. Azok, akik az egészség-, illetve gyógyszeripar fejlődését jelentős részben piaci manipulációnak látják, egy olyan játszmának, ahol a cél minél több farmatikum forgalomba hozása, eladása, függetlenül attól, hogy ezek segítik vagy éppen nehezítik az egészségmegőrzést. Radikális álláspontok szerint az oltásbiznisz kifejezett célja az, hogy legyengítse az embereket, újabb és újabb gyógyszerek vásárlására kényszerítse őket. Ezzel szemben szakemberek sora állítja az oltásellenesség mögött különböző szekták, egyházak, racionális eszközökkel nem igazolható tanokat hirdető mozgalmak állnak, akik saját befolyásuk növelése érdekében lobbiznak a vakcinák ellen és ígérnek minden alap nélkül gyógyítást-gyógyulást.

**JUST SAY NO TO
VACCINES**
Defend Your Health Freedom

www.VaccineTruth.com www.naturalnews.com Peace Project 888 822 7075 www.peaceproject.com (#MS148)

Egyre több oltatlan A hazai adatok arra engednek következtetni, hogy ha kis mértékben is, de nő a száma azoknak, akik megtagadják az oltást, vagy valamilyen más módon igyekeznek beleszólni abba, hogy milyen protokoll szerint irányítják gyerekeik fejlődését. Országos Közegészségügyi Intézet adatai szerint a 2013 júliusában született gyermekeknek csak a 75%-a kapta csak meg a „kötelező” ROR oltást (mumpsz, kanyaró és rubeola ellen, magyar rövidítése: MMR). A többi vakcina esetében 80%-os az átoltottság. 2014-ben 2,5-4%-os volt az eltérés, ez egy nagy ugrásnak számít. Ezek a számsorok azonban nem jelentik automatikusan azt, hogy a szülők az oltásellenes kampányt támogatják. Az oltásrend az Egészségügyi Világszervezet (WHO), valamint a hazai egészségügyi minisztérium előírásai szerint kialakított vakcina-naptár, amely több szempont alapján alakul: figyelembe veszik a fertőző betegségek jelenlétét egy adott társadalomban (a kanyarót, mint korábban említettük több országban „eltűntnek” minősítették, az USA-ban 1980-tól 2005-ig sikerült izolálni), egy társadalom általános egészségi állapotát, az oltás technikai feltételeit. Azt is rögzítik milyen egyéni adottságok (túlérzékenység, koraszülés, immunbetegségek) mellett szükséges az oltási protokoll módosítása, bizonyos vakcinák mellőzése. Tehát az, hogy mindenki, minden vakcinát általános

Bár egységes mozgalomnak tűnik az oltóanyagokkal szembeni ellánállás, az elutasítás mögött eltérő, sokszor egymással ellentétes megfontolások vannak

Különböző megfontolások vannak az elutasítások mögött

érvényben megkapjon nem kivitelezhető.

A hazai adatok szerint az át nem oltott személyek aránya 28 százalék, és ennek a fele, 14 százalék az, akik tudatosan tagadják meg a vakcinákat. 14 százalékot egyszerűen nem lát a rendszer: vagy azért, mert oltásuk nem javallott, egészségügyi okok miatt, vagy azért mert fokozottan hátrányos vidéken élő gyerekekről van szó, akiknek nem jut az alapvető ellátás sem, a családorvosi rendszerből különböző okok miatt kiesnek (nincs a környéken családorvos, nincsenek nyilvántartásba véve, otthon született csecsemők stb). Rendkívül magas azoknak az aránya – jellemzően a roma közösség tagjai között – akiknek nincs személyi száma, akik nem létező állampolgárai az országnak, így esetükben az oltási kötelezettség fent sem áll, hasonlóan a többi állampolgári jog biztosításához: nem csak TBC elleni oltást nem kapnak, de semmilyen szociális juttatást sem, nem vesznek részt a közoktatásban, nem kapnak gyógyszer-támogatást stb. Az oltási protokoll szempontjából ezek az emberek a hazai társadalom időzített bombái: ha kialakul nagyobb méretű járvány, például a szintén meghaladottnak, kezeltnek vélt TBC járvány, akkor egészen biztosan ezekből a közösségekből indul majd el. Ez Európai Unióban nálunk a legmagasabb a száma a TBC-ben szenvedőknek, a jelenség mögött nagy mértékben a

hazai oltási rendszer működési zavarai állnak.

A másik oka a hazai oltási protokoll felborulásának, hogy időről-időre oltóanyag-hiány jelentkezik. Legutóbb három éve alakult ki országos krízis, pont a hazai szülészeten a szülést követő első oltások egyike, a TBC elleni oltóanyag volt hiánycikk. Ha pedig a TBC oltás késik, akkor a későbbi oltásokat is ehhez időzítik, csúszik a teljes, hónapokra-hetekre lebontott protokoll. Nagyon valószínű, hogy emiatt az oltóanyag miatt is összezavarodnak a szülők, sokan ezért nem jelennek meg a nehezen kiszámítható oltási időpontokon.

Eltérő megfontolások A fentiekben azokat az okokat ismertettük, amelyek az oltási protokollból való kimaradást ösztönzik, de ezek mögött nem az érintettek választása áll. A tudatos kimaradók aránya 14 százalék. Ők jellemzően a városi, jól képzett szülők (az oltásmegtagadók 3,2 százaléka tartozik ebbe a körbe).

Bár egységes mozgalomnak tűnik az oltóanyagokkal szembeni ellánállás, az elutasítás mögött eltérő, sokszor egymással ellentétes megfontolások vannak. Létezik egy olyan jelentős hányad, akik lelkiismereti okokra hivatkozva szegülnek szembe a közegészségügyi előírásoknak, hasonlóan ahhoz, ahogyan mondjuk a vérátömlesztést is elutasítják, mint az „isteni műbe” való beavatkozást. Ezért üthetik fel például az amerikai vallási közösségekben – az amikok, mormonok – között a gyermekbetegség-járványok a fejüket. Romániában az ortodox egyház tagjai között erősödik ez a mozgalom, amelyet a Pro Vita ortodox szervezet alelnöke, Christa Todea Gross által írt oltásellenes-könyve is támogat. A vallási megfontolásokon túl jelen vannak az egészségügyi kételyek, kifogások is. Az egyik legelterjedtebb kifogás a vakcinák mellékhatására vonatkozik. Ide tartozik az autizmus arányának növekedésére való hivatkozás: egyes adatok szerint az elmúlt negyven évben hatszázszorosra nőtt a diagnosztizált autisztikus esetek száma Európában illetve Észak-Amerikában. A gyanút egy Andrew Wakefield nevű brit sebész cikke erősítette meg, ő 1998-

ban írt arról, hogy összefüggés lehet az autizmus kialakulása és az oltóanyagok között. Ez az adat nem igazolható ilyen arányban, de tény, hogy jelentős növekedés tapasztalható, ám ez nem a vakcinák hatóanyagával hozható összefüggésbe: az elmúlt évtizedek alatt rendkívüli módon fejlődött ennek a szindrómának a diagnosztizálása. Ma autisztikus szindrómaként tartanak számon nagyon sok olyan esetet, amit korábban egészen másnak, például viselkedészavarnak neveztek. Wakefield 2010-ben visszavonta a cikkét, ám ez még mindig nem érezteti a hatását: Nagy-Britanniában szülők százezrei az 1998-as tanulmányra hivatkozva tagadja meg az oltást.

Minőségi kifogások Kis hányada az oltásmegtagadóknak minőségi kifogásokkal él. „Öt gyermekem van, húsz év a korkülönbség közöttük, és húsz év alatt annyiszor változott az oltási protokoll, hogy követni sem tudom. Azt mondják, a kötelező oltásokat el kell fogadni, de ami kötelező ma, az nem feltétlenül volt kötelező húsz éve. Vagy fordítva: amire köteleztek két évtizede, azt most választható opcióként ajánlják fel. A legnagyobb különbség azonban az, hogy az oltóanyag minőségére nincs állandó garancia. A ma kamaszokuk végén járó gyerekeim születésekor bevett szokás volt a kombinált oltások esetében, hogy közölték: ingyen jár egy típusú oltóanyag, és jelentős összegért – a korabeli minimálbér feléért – vásárolhatunk jó minőségű vakcinát is. Hogy van ez? Egységes oltási

A bioetikusok szerint kerülni kell, hogy az oltásellenesség szektásodáshoz vezessen

Mi a garancia arra, hogy a ma kötelező vakcinával kapcsolatban nem mondja holnap valaki azt, hogy igazából nem is annyira jó?

protokoll, de az egészségügyben is lehetnek egyenlőbbek? Mi a garancia arra, hogy a ma kötelező vakcinával kapcsolatban nem mondja holnap valaki azt, hogy igazából nem is annyira jó? És áldozunk a gyerekekre annyit, hogy kapjon jobbat?” – magyarázza egy marosvásárhelyi anya, aki bár minden gyermekét beoltatta, úgy érzi egyáltalán nem kaptak garanciát minőségi szempontból, vagy arra vonatkozóan, hogy ami kötelező az szükségszerű is. A három évvel ezelőtti TBC-oltás válság idején hasonló helyzet alakult ki: pénzért akkor is lehetett oltóanyaghoz jutni, és az esetek többségében kapott is vakcinát az, akinek erre volt két-száz leje. Akinek nem volt, az védtelen maradt hosszabb-rövidebb időre a hazai népbetegségek egyik legveszélyesebbjével szemben. A minőségbiztosítással szembeni kéte-lyeket erősítik azok az esetek, amikor valóban problémák merülnek fel egy-egy oltóanyag kapcsán. Ez történt idén januárban is, amikor a nyolcadikos diákok számára előírt diftéria-tetanusz kombinált oltás el-leni oltóanyag váltott ki 53 esetben nem kívánt reakciókat. Öt megyéből érkeztek panaszok, 41 esetben 2013-2014-ben gyártott oltóanyag okozott gondot. Ezeket a vakcinákat az Egészségügyi Minisztérium kivonta a forgalomból és vizsgálatot rendelt el.

Párbeszéd kellene Sokáig úgy tűnt, hogy az oltani-nem oltani vi-tát az fogja eldönteni, ki vehet részt a közoktatásban. Aki elfogadja a

kötelező oltási protokollt, az beiratkozhat a hazai közoktatási intézményekbe, aki viszont ellenáll, az kima-rad. Elvileg logikus lenne a kizárás, hiszen – mondják az e mellett érve-lők – nem engedhető közösségbe az, aki közösségben terjedő betegségek potenciális hordozója. Ez azonban nem tartható álláspont: a közokta-táshoz való hozzáférés joga ugyanis alapjog, amelytől nem fosztható meg egyetlen állampolgár sem.

A bioetikai tanulmányok egy át-hidaló megoldást javasolnak ebben a vitában: kerülni kell azt, hogy a kötelező oltások, illetve az oltásel-lenesség „szektásodáshoz” vezessen, hitvitává váljon. Az érintettek által képviselt álláspontok megbélyegzés tárgyává, eszközévé váljanak. Ez nem az újracionálizmus illetve újr-iracionalizmus harca, nem a közép-kor és a modernizáció mérkőzik meg közegészségügyi porondon.

A kötelező oltások rendje, ahogy arra a bevezetőben is utaltunk, folya-matosan változik, nincs „köbe vés-ve”, ezért amennyire lehet, keresni kell a kompromisszumot, széles körű társadalmi párbeszéd tárgya kell ten-ni, mi miért, kinek és hogyan kötele-ző. Van egy oltási minimum, amely-ről így sem lehet kompromisszumot kötni. De az igazolható elvárás, hogy a vakcinák minőségbiztosítása követhető legyen, az oltóanyagok-hoz való hozzáférés méltányossági, esélyegyenlőségi alapon történjen, és ne attól függjön, kinek van pénze fizetni a jobb hatóanyagért, és kinek nem jár hátrányos helyzete miatt a védettség.

Megálltak egy szóra Markóval

Kolozsváron találkozott a közönség Markó Béla költővel. Az Erdélyi Magyar Írók Ligája Álljunk meg egy szóra című új irodalmi est sorozatának első meghívottját László Noémi, a szervezet korábbi elnöke faggatta közéletéről, költészetéről, az erdélyi magyar irodalom helyzetéről. A Bulgakov kávéházban rendezett beszélgetést Kustán Magyari Attila rögzítette.

Mivel a kincses városban ritka vendég, első ízben azt a kérdést kapta Markó Béla, mikor járt utoljára Kolozsváron. Markó elmondta, a Román Televízió versversenyének eredményhirdetésén, egy évvel ezelőtt.

A közelmúltról beszélve megjegyezte, eltelt tíz esztendő úgy, hogy nem vetett papírra irodalmi szöveget, akkoriban érezte politikusi mivoltának ideiglenességét, amely, ha több évtizedig is tartott, átmeneti korszakként is értelmezhető.

Mint mondta, az a kérdés, mi köze a politikának az irodalomhoz, akarva-akaratlanul szóba kerül, de nem csak a személye kapcsán, ez ugyanis közéletünk problémája: az alkotó lehet-e közéleti ember, szólnon-e bele a politikába? Amikor meglehetősen intenzitással ismét elkezdett verseket írni, érezte, hogy a költő is hozott anyagból dolgozik, nem igazán lehet szétválasztani a különféle lírákat.

Visszaemlékezett arra, hogy tizen- és huszonévesen meg sem próbált kötött formában írni, sem klasszikus időmértékes formákat, sem modernebb, nyugati időmértékes formákat nem használt, így első szonettkísérletei a nyolcvanas években jelentek meg, harmincas éveiben, amikor a konvenciórombolás után a klasszikumhoz való visszatérés jelentette a rendszerrel való valamelyes szembenállást.

Arról is beszélt, a kisebbségi társadalom érdekei kívánják, hogy konzervatív legyen, minden modernizációs kísérlet gyanús számára, mert azt sugallja, elvesznek az értékek, s identitását fenyegetik ezzel. Ennek

László Noémi faggatta Markó Bélát

„A mi kutyánk kölyke” mechanizmus a kritikában úgy jelenik meg, hogy a miénket nem bántjuk, a másiktól meg nem beszélünk

A hallgatóság a Bulgakov kávéházban

van köze az irodalomhoz, ugyanis a két világháború közti és utáni irodalmat úgy határozzuk meg, mint ami nyelvileg rendkívül gazdag, ez pedig annak az érdeknek az oka, ami Trianon után jelent meg: a nyelvet gazdagon kell tartani.

Arról is beszélt, hogy az erdélyi magyar irodalom és magyar irodalom kettéválasztásáról mit gondol. Többedmagával tiltakozott, hogy egyfajta rezervátumba zárjanak miniket, ennek ellenére még az iskolában is külön tankönyv létezett a magyar és a romániai magyar irodalom oktatására.

– Nem erdélyi magyar író vagyok, hanem író vagyok, egyetlen magyar irodalom van – jelentette ki hozzátéve, erdélyiségét természetesen nem tagadja le, ez egyfajta többlet.

Mentsége az írónak, az alkotónak sincs, mert nem a másik emberen, hanem rajta áll, mit alkotott vé-

gül. Szonettjeiben a tücsök, a darázs, a veréb, a hangya sok szerepet kap egyébként is. Markó elmondta, bár nem természetben élő ember, mindig urbánusnak vallotta magát, az állatvilág közel áll hozzá már csak azért is, mert néhány éve olyan helyen laknak, amelynek közelében erdő is húzódik.

Nem tartozik a különösebben vallásos emberek közé, ennek ellenére az isten, a keresztség is gyakran megjelenik a szonettjeiben. Azt gondolja ugyanis, hogy a világot nem ismerjük, ezért készséggel elfogadja, hogy mellettünk, fölöttünk, körülöttünk sok minden van, amit nem tudunk. Ettől függetlenül azt gondolja, a krisztusi szenvedéstörténet emberi történet attól függetlenül, volt-e vagy sem feltámadás.

Néhány szót az erdélyi irodalmi életéről is ejtett. A megosztottságot és feszültséget említette, úgy érzékelve, hogy a hazai magyar irodalmat szerencsére nem jellemzi olyan szétदारaboltság, ami a párbeszéd hiányát is okozná. Ezzel szemben Magyarországon nincs átjárás, ez pedig rossz, hiszen életbe lép „a mi kutyánk kölyke” mechanizmus, amely a kritikában úgy jelenik meg, hogy a miénket nem bántjuk, a másiktól meg nem beszélünk. Markó az est végén verseket olvasott fel új kötetéből, az *Előlnézetből*.

Jogtiszta sajtót: a magyar minta

A magyarországi új médiatörvény és médiaalkotmány hatályba lépésével indokolja a szerzőpáros – Bodrogi Bea és Kárpáti József, elismert sajtójogászok – annak a kézikönyvnek a közreadását (Személyiségi jogok és sajtószabadság), amelyet “jogalkalmazóknak” ajánlanak. Látszólag magyarországi tétje van ennek a kiadványnak, valójában hasznos könyvszete lehet mindenkinek, aki tartalomgyártóként vagy akár tartalomfogyasztóként érintkezik a médiával. A magyar jogszabályok alapján pontos áttekintést kínálnak arra vonatkozóan, mit jelent és melyek a feltételei a sajtó-helyreigazításnak, a személyiségi jogok védelmének, a becsületvédelemnek a sajtóban, valamint összefoglalják azt is, milyen jogi szabályozása van az internetes közlésnek. Az általános elvi-szakmai meghatározásokon túl ezek a fejezetek összegzik, milyen nemzetközi jogi háttérre van ezeknek a területeknek, jelzik, milyen pontokban tér el a magyar szabályozás a Magyarország határain kívül érvényben lévő szabályoktól, és hol illeszkedik azokhoz. Mindjárt az első, a sajtó-helyreigazításról szóló fejezet bemutatja az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának 1974-es ajánlását a válaszadás jogáról, az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1973-as határozatát az újságírói etikáról, az ET Miniszteri Bizottságának új médiakörnyezetre vonatkozó ajánlását és ugyanitt strasbourgi esetismertetés is következik. Aki ezt a néhány passzust figyelmesen átolvassa, az már jól használható fogalmat nyer a nemzetközi normákról, ezeknek fényében tekintheti át a szerzők segítségével a magyar szabályozás alakulását, és nyilván arra is választ kap, mely pontokon kifogásolható ez a törvénykezés.

Az elmúlt években politikai vitákban gyakorta felmerült a kérdés „miért rossz” a magyar médiasza-

Bodrogi Bea

Van olyan sajtó-jogi minta, amihez nyúlni lehet, amire hivatkozni lehet, és amely mentén a saját helyzetértékelésünk is kialakítható

Kárpáti József

bályozás, és erre a kérdésre általában politikai válaszok születtek: ki ki pártállástól függően minősítette jónak vagy rossznak ezt a törvénykezést. A hasonló konfliktusok természetese az, hogy a felmerülő problémákat kezelhetetlen, végsősoron eldönthetetlen nézeteltérésekként prezentálják. Bodrogi Bea és Kárpáti József könyve kimozdít erről a holtpontról, esettanulmányok révén szemlélteti a jogalmazás nehézségeit, ellentmondásosságait. Olyan tényekre is felhívják a figyelmet, amelyeket a romániai magyar sajtó – legalábbis a napi tapasztalatok szerint – egyáltalán nem ismer, és amelyek a hazai tartalomgyártás mindennapi dilemmáihoz, buktatóihoz kapcsolódnak. Ilyen tény az, hogy például helyreigazítás kérhető a magyar jogszabályok szerint akkor is, ha valótlan hírt átvételként,

hírugynökségi anyagként közöl változatlan formában, forrásmegjelölés mellett. Egy sajtóperben nem lehet arra hivatkozni, hogy átvett anyagról van szó, a valóságtartalom igazolása annak a felelőssége, aki közread. Helyreigazításnak akkor nincs helye, ha a közlő két ellentétes, tényekre vonatkoztatott álláspontból számol be hitelesen. Számos következménye van ennek a szemléletnek jogi szempontból és az alapján, hogyan történik a tartalomgyártás, mi a jelentősége, határa a tartalomátvitelnek. Ez akkor is önvizsgálatra ösztönöz, ha nem a saját, hanem egy szomszédos állam törvényeiről van szó. Mint ahogy érdemes összevetni, mi az, ami a román- és a magyar szabályozást illetően eltér, hogy a mi saját törvénykezési háttérünk mennyiben felel meg az ebben a kötetben kitűnően összefoglalt nemzetközi kontextusnak. Bár erre vonatkozóan történt már néhány értékelhető kísérlet Erdélyben, Bodrogi Bea és Kárpáti József könyve kitűnő példa, megfelelő ösztönzés arra, hogy ilyen, a romániai magyar és a romániai román sajtó együttműködése révén hasonló naprakész összegzés szülessen. Ennek a kötetnek érdekessége, különlegessége, hogy nem kötet, nyomtatásban nem elérhető, viszont digitális formában könnyen, bárki számára hozzáférhető. Csak remélni lehet, hogy feldolgozásra kerülnek a romániai magyar köztudatban az itt bemutatott sajtóetikai- és sajtójogi esetek, kiegészülnek a hazai ügyekkel. Van olyan sajtó-jogi minta, amihez nyúlni lehet, amire hivatkozni lehet, és amely mentén a saját helyzetértékelésünk is kialakítható. Élni kell vele.

PARÁSZKA BORÓKA

BODROGI BEA-KÁRPÁTI JÓZSEF: *Személyiségi jogok és sajtószabadság, szerzői kiadás, Budapest, 2014*

A nyelvi jogvédelem két árnyalata

Kolozsváron az elmúlt időszakban ismét hangsúlyt kaptak a nyelvi jogok, miután Emil Boc polgármester beszállt abba a perbe, amelyet egy holland alapítvány első körben megnyert, és a multikulturalitásra épülő Kolozsvár 2015 – Európa Ifjúsági Fővárosa projekt is el-elcsúszott a többnyelvűségen. A politikum mellett – vagy éppen helyett – civil erők kaptak helyet a pályán, akik különbözőképpen próbálnak hozzátenni a kérdéshez. KUSTÁN MAGYARI ATTILA cikke két nemrég szerveződött civil társaságot mutat be, amelyek módszereikben homlokegyenest különbözik egymástól.

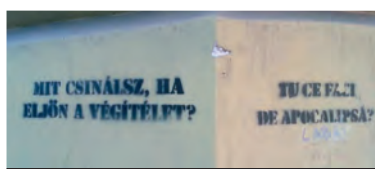
A Most-Acum egy arctalan-név-telen csoportosulás, akik első ízben a tavalyi év közepén mutattak életjelet. A társaság felvidéki előzmények mentén, egy gerillaakció során a Kolozsvár/Klausenburg táblát helyezte ki a hivatalos alá. Közleményükben akkor azt írták, „célunk az volt, hogy felhívjuk a figyelmet Kolozsvár többnemzetiségű jellegére és bátorítsuk a kolozsvári polgárok szabad anyanyelvhasználatát. Akciónkkal nem törekszünk értelmetlen etnikai konfliktus gerjesztésére. Ellenkezőleg! Azt szeretnénk, hogy régióink minden lakosa szabadon használhassa anyanyelvét, és ez az állapot a nyilvános feliratokban is természetessé váljon. (Most-Acum)

A csoport a városi filagóriában is helyezett el magyar nyelvű feliratot, amit később a hatóságok – ahogyan a helységnévtáblát is – eltávolítottak. Február első hetében aztán a központban olvasható graffitik magyar fordítását fűjték fel a falakra, és mint írták, azért vállalták az akciót, „mert

A kolozsvári
falfirkákon
érvényesül
a kétnyelvűség

„Azt szeretnénk, hogy régióink minden lakosa szabadon használhassa anyanyelvét, és ez az állapot a nyilvános feliratokban is természetessé váljon” (Most-Acum)

Emil Boc
és a meg-
csonkított banner

céljaink közé tartozik, hogy a város képe tükrözze azt a valós sokszínűséget, amit lakói, minden homogenizáló hatalmi szándék ellenére, a mindennapokban megélnék. Nem feltétlenül azonosulunk a lefordított graffitik tartalmával, de azzal a jelzéssel igen, hogy a város közterei a mieink is.”

Az anonimitás fontos Egy a *maszol.ro*-nak adott interjújában a társaság egyik képviselője arról beszélt, akcióikkal azt szeretnék elérni, hogy az állampolgároknak tudatosuljon, mennyire fontos a többnyelvűséget

vizuálisan is megjeleníteni. Mivel a Musai-Muszáj csoport, akiket a továbbiakban ismertetünk, akkor nem létezett, az Igen, tessék! mozgalom – ők elsősorban azokat a vállalkozókat keresik meg, akik hajlandóak a magyar nyelvű kliensekre is fókuszálni a nyelvi jogok tiszteletben tartásával – viszont igen, a titkos csoport róluk is beszélt a portálnak. Elmondták, értékesnek és sikeresnek gondolják a kezdeményezést, nyitottak az együttműködésre, de az anonimitás fontos számukra.

Az interjúban úgy fogalmaztak, „járnak nekünk a többnyelvű városnévtáblák, utcanévek, hivatalnevek, hivatali ügyintézéshez szükséges formanyomtatványok. A magyar és a román közösségek pedig kölcsönös elfogadással, nyitottsággal és megértéssel kell kezeljék egymás nyelvhasználati igényeit. A többnyelvűség egyik közösségtől sem vesz el semmit, csak hozzáad.”

A villámcsődületek útja A Musai-Muszáj civil kezdeményező csoport február elején alakult meg, többnyire kolozsvári ifjúsági szervezetek tagjaiból. A társaságot azért alapították meg, mert úgy gondolták, Európa Ifjúsági Fővárosában illene legalább kétnyelvű táblákat kihelyezni.

A hónap folyamán rögtön három eseményt szerveztek: február közepén a város főterén egy 410,9 méter

hosszú szalagot vágtak el hosszában, egy héttel később villámpikniket szerveztek, a következő alkalommal pedig egy beszélgetést, amelyen politikusok, aktivisták egyaránt megjelentek.

Az első villámcsődületen több száz ember jelent meg, akik a hosszú szalaggal éppen körbe tudták állni a Főteret. A szalagot azért vágták el hosszában a szervezők, mert ezzel azt akarták szimbolizálni, hogy Emil Boc magatartása kettéválasztja a kolozsvári társadalmat.

A második esemény kevesebb embert vonzott, a sajtóvisszhangja azonban nagy volt. A villámpikniken a „Zona multilingvă/Többsnyelvű övezet” tábla is megjelent, azt jelképezve, hogy Kolozsváron ez a normalitás.

Emil Boc két arca Az Erdélyi Riportnak Polacsek Péter, a csoport egyik tagja elmondta, mindkét akciót sikeresnek tartja, elsősorban azért, mert a sajtó felkapta a fejét az eseményekre, sőt elsősorban a román média foglalkozott a témával. A résztvevők soraiban is lehetett hallani román hangokat, Polacsek saccolása szerint 10-15 százalékos arányban jelenhettek meg a színen. A csoportnak az első hetekben nem voltak román tagjai, de ez változni látszik, mondja az aktivista.

Lapunknak a csoport tagja kifejtette, Kolozsvár meglátása szerint egyelőre nem fejlődik a multikulturalitás terén, míg tavaly a Kolozsvári Magyar Napokon arról beszélt Emil Boc polgármester, hogy milyen jól együtt él a két nemzet a városban, két héttel később a sétátéren levágták a MOST-ACUM által felragasztott magyar feliratot a polgármesteri hivatal által fenntartott filagóriában.

A közvéleményt kár bolygatni A Most-Acum civil szerveződésről, amelyik többnyire illegális tevékenységgel hívja fel a figyelmet a nyelvi jogok fontosságára, Polacsek Péter azt mondta, véleménye szerint figyelemfelkeltő akciónak jó, amit tesznek, de megbolygatják a közvéleményt:

– Az a cél, hogy el tudjuk érni a céljainkat legális úton úgy, hogy mindkét közösség egyetértsen, senki

ne érezze, hogy az ő közösségének rossz. Ha ez sikerül, akkor nem értem, hogy miért kell gerillaakciókat szervezni, például akkor tenni ki a magyar nyelvű helységnevtáblát a város határába, amikor éppen ezzel kapcsolatosan folyik a per – fogalmazott a Musai-Muszáj tagja, hozzátéve, annak van értelme, hogy olyan akciókat szervezzenek, amelyek tényleg a többsnyelvűségről szólnak. Erre példát is mondott: a vasútállomás aluljárójában valakik öt nyelven festették fel az utasokat üdvözlő szöveget, románul, magyarul, angolul, franciául és németül – véleménye szerint egy ilyen kezdeményezés segít előrehaladni a multikulturalizmus felé vezető úton.

Román-magyar párbeszéd A csoport február utolsó csütörtökén közvitát szervezett a multikulturalitás témájában, Kolozsváron. Az eseményre ugyan Emil Boc polgármestert is meghívták, ő végül nem jött el, de a hivatal két munkatársa megjelent a városvezető nevében. A beszélgetésen több közéleti személyiség is részt vett, köztük Sabin Gherman és Mihai Goțiu újságírók, Eckstein-Kovács Péter jogász, politikus, Szócs Sándor ügyvéd, Csoma Botond városi tanácsos.

A vitát moderáló Szakáts István, az Ecsetgyár elnöke arról beszélt, mindig azt hallotta, hogy a két nemzet közti vitákat a politikum gerjesz-

Szalagvágó
villámcsődület
Kolozsváron

ti, ez azonban szerintem csak részben igaz, ugyanis minden generációnak megvannak a saját traumái, a negatív tapasztalatai. Ennek ellenére azt gondolja, hogy a kolozsváriak előrébb járnak a multikulturalitás szempontjából, és a politikusok azok, akik egy olyan hangulatot akarnak újratekinteni, amely azonban már aktualitását veszítette.

Szócs Sándor ügyvéd megerősítette Szakáts szavait, azt mondta, az együttélést nehezzé teszik a traumák és rossz tapasztalások, azonban egyre kevésbé meghatározó a városban a másik gyűlölete. Beszélt arról is, hogy „Funar legalább őszinte volt”. Eckstein-Kovács Péter hozzászólásában arra hívta fel a figyelmet, hogy a románok és a mindenholonnan Kolozsvárra érkező egyetemisták által előidézett multikulturalitás fontosabb, mint a „lerágott csont” román-magyar együttélés. Csoma Botond RMDSZ-es tanácsos arról beszélt, egy 2002-es tanácshatározat szabályozza a kötelezettséget a kétnyelvű táblák kihelyezésére.

Sabin Gherman úgy fogalmazott, a román-magyar együttélés története olyan, mint Mátyás király: „egy kicsit van belőle innen is, meg onnan is”, a megoldást az említett törvény betartása jelentené. Mihai Goțiu szerint rá kell venni a polgármestert arra, hogy így járjon el, ehhez petíciókra, tüntetésekre volna szükség, akár a feljelentésére.

„Az a cél,
hogy el
tudjuk érni
a céljainkat
legális úton
úgy, hogy
mindkét
közösség
egyetértsen,
senki ne
érezze,
hogy az ő
közösségé-
nek rossz”
(Polacsek
Péter)

Szembenézni a realitással, újrateremteni a helyzeteket

A Várad folyóirat februári Törzsasztal estjének vendége Kántor Lajos Széchenyi-díjas, Hazám-díjas irodalomtörténész, kritikus, szerkesztő, író volt. Tóth Hajnal tudósítása.

A nagyváradi Illyés Gyula könyvesboltot zsúfolásig megtöltött érdeklődők előtt megtartott irodalmi találkozón **Szűcs László**, a *Várad* főszerkesztője köszöntötte a résztvevőket, szokás szerint bemutatta a folyóirat legutóbbi lapszámát, illetve röviden megemlékezett a Kelet-Nyugat hetilap alapításának 25. évfordulójáról.

Kántor Lajossal, a februári meghívottal **Kőrössi P. József** beszélgetett. A kolozsvári irodalomtörténész említést tett arról, miszerint tartozik még Nagyváradnak azzal, hogy méltóképpen megemlékezik Bölöni Sándorról. Az 1982-ben tragikus körülmények közt elhunyt újságíró, műfordító, irodalomszervező is próbálkozott irodalmi folyóirat beindításával is, s irodalmi titkáráként a váradi színházért is sokat tett.

Ezután főleg három személyiség került a beszélgetés középpontjába –

Szabédi László, Csiki László és Domokos Géza – a róluk írott könyvek apropóján, akiknek alakját Kántor Lajos visszahozta úgymond a közgondolkodás terébe.

Az irodalomtörténész ismerte személyesen Szabédit, akit zseninek tartottak kortársai. A költő, újságíró, műfordító, műkedvelő nyelvész kiállt a Bolyai Egyetem mellett az univerzitás beolvasztása idején, s emiatt állandóan zaklatta a szekuritáté. Kántor Lajos ötödéves volt az egyetemen, amikor Szabédi László öngyilkos lett. Kétségbeesés volt ez, leszámolás saját magával. Úgy szabadulhatott volna, ha vállalja, hogy besúgó lesz. Kántor Lajosnak a Szabédiről írott könyvében izgalmas politikátörténeti levelek találhatók. Az egyik levélben például Szabédi védelmébe vette Márton Áron püspököt.

Ezt követően a *Barátom a malomban* – *Négykezes Csiki Lászlóval* című kötetéről mesélt a meghívott. Szó esett a költővel, drámaíróval való barátságáról és szakmai kapcsolatáról. Amint elhangzott, a Kalotaszentkirály zentelki részén lévő vízimalom a Csiki Lászlóé volt, és aztán „a mi

Az is szóba került, hogy lebontható-e a Magyarországon kialakult archaizáló, népies, idealizált Erdély-kép

Kőrössi P. József és Kántor Lajos az Illyés Gyula Könyvesboltban

malmunk lett”. Közös vonás volt bennük a malom szeretete.

A *Domokos Géza kockázata*i című könyv a közelmúlt megítélése szempontjából fontos mű. Az irodalomtörténész mindig „előás” egy-egy fontos személyiséget – más megvilágításba helyezve.

Végül a *Konglomerát (Erdély)* című könyvről beszélgettek. A kötet dokumentum és fikció. „Három nagy halott elmélkedik, beszélget, vitatkozik létkérdésekről.” A három személyiség (SzGSz): Szabédi László, Gaál Gábor, aki a lapszerkesztésben elődje volt Kántornak a *Korunk* folyóiratnál, valamint Szilágyi Domokos, hiszen a költő nemzedéktársa, barátja volt az irodalomtörténésznek. Hármójuk szembesítésével jön ki a konglomerátum. Mindhárman vállalták az Erdély-sorsot. A könyv kapcsán az is szóba került, hogy lebontható-e a Magyarországon kialakult archaizáló, népies, idealizált Erdély-kép. Két véglet létezik: vagy az van, hogy „Erdély a miénk, mit akarnak itt a románok”, vagy pedig rácsodálkoznak a magyarországiak, hogy Erdélyben milyen szépen beszélünk magyarul. Nem csupán a politikai pártok miatt van ez. Szembe kell nézni a realitással, újrateremtve a helyzeteket – fejtette Kántor Lajos.

A skanzen Erdély-kép lebontásával foglalkozik egy idén megjelenő könyv is, a *Valahol van egy város*. Arról szól, hogy tág értelemben kinek mit jelent a városi lét, s e létben magyarként megélni – Végel Lászlótól Esterházy Péterig. Az *Erdély fővárosa Európában* című készülő kötet pedig elsősorban magyarországiaknak szól majd. Az irodalomtörténész hangsúlyozta: a sírás, panaszkodás elvágyódáshoz segít hozzá. Meg kell találni azt, milyen pozitív dolgok vannak. És nyitni kell a fiatalok felé is, hiszen vannak új lehetőségek.

A Törzsasztal következő vendége március 20-án a Norvégiában élő Kun Árpád lesz.

Dr. Zsoldos Attila, a MTA levelező tagja

László királyt az érdekelte, hogy rend legyen, nyugalom

Kutatási területe a középkori Magyarország politika-, társadalom- és intézménytörténete. A Szacsavay Akadémián a Szent István utáni Árpád-házi királyok külkapcsolatairól tartott előadást. Szilágyi Aladár Szent László koráról kérdezte a címzetes egyetemi tanárt.

Elődei: I. Béla, Salamon, majd Géza három-három éves uralkodását trónviszályok, testvérharcok jellemezték, végül László volt az, aki stabilizálta az országot...

László idejében van egy rendkívül látványos, szimbolikus jele is annak, hogy az előző évtizedek zűrzavara lezárult: az 1090-es évek elején László meghódítja, birtokba veszi az addig önálló Horvátországot.

Ez az első sikeres expanziós törekvése az Árpád-háziaknak?

Igen, nevezhetjük az első expanzióknak, de nevezhetjük a Magyar Királyság stabilizálásának is. Ez olyan jó sikerült, hogy ettől kezdve a Magyar Királysággal Közép-Európa keleti felén – modern kifejezéssel élve – regionális nagyhatalomként kell számolni, amely egyfelől nem vetekehet a két szomszédos birodalommal, a Német-római Császársággal és Bizánccal, de mind a kettőnek lehet kellemetlen és komoly ellenfele, másfelől pedig a kisebb szomszédok félve tekinthetnek rá, és érdekük a jó kapcsolat ápolása Magyarországgal. Innentől kezdve a magyar királyok rendre beavatkoznak a lengyel trónküzdelmekbe, halicsi és más orosz fejedelmek trónviszályaiba, a délszláv világ küzdelmeibe. Tehát ahogy az előző évtizedekben a Német-római Birodalom avatkozott bele a magyar trónviszályokba, most már Magyarország is képes arra, hogy a környező kisebb vagy kevésbé szervezett, politikailag gyengébb

Egy tudós kollégám mondta egyszer: a középkori ember számára a keresztény „túlvilág” olyan volt, mint mondjuk, a mi számunkra Kína. Nagyon távoli, semmit se tudunk róla, de a reális világunk része

szomszédok belviszályaiba afféle „igazságosztóként” az egyik vagy a másik fél mellett elkötelezett résztvevőként vegyen részt a konfliktusokban.

Gondolom, az sem elhanyagolható dimenzió, hogy már Gézának is, de főleg Lászlónak sikerült VII. Gergely pápa támogatását elnyernie.

Ennek nagy jelentősége volt. Elsősorban azért, mert a középkor világában a vallás és az egyház jelentősebb szerepet játszott, mint manapság, mert a középkori ember nem megszokásból, vélt vagy valós politikai elvárásoknak engedve volt vallásos, hanem őszintén. Egy tudós kollégám mondta egyszer, azóta is sajnálom, hogy nem én találtam ki: a középkori ember számára a keresztény „túlvilág” olyan volt, mint mondjuk, a mi számunkra Kína. Nagyon távoli, semmit se tudunk róla, de a reális világunk része. Ilyen kö-

rülmények között „Krisztus földi hatalmának az örököse”, Szent Péter utóda, a római pápa nem egy volt a kor kisebb-nagyobb hatalommal rendelkező uralkodói közül, hanem egy olyan erős tekintély, akivel a kapcsolatok rendezettsége kívánatos volt. Ehhez hozzájárul az is, hogy VII. Gergely pedig nem egyike volt a középkor számos pápájának, hanem egy kifejezetten reformeri lelkiülettel megvert vagy megáldott személyiség, akinek a nevéből képzett „gregoriánus” reform éppen arra irányult, hogy az egyház korábbi időszakban betöltött szerepét alapvetően átformálja. A korábbi időszakban, a „Karoling királyeszmének” megfelelően az uralkodót egyfajta főpapi hatalommal felruházott személynek tekintették. Szent István is ebben a szellemben rendezte be a királyságát. István volt az, aki egyházakat alapított, kijelölte a püspökségeket, püspököket ültet a főpapi székekre. – Ez még mind a Karoling eszmének az

alkalmazása. Gergely oly módon kívánt ezzel szakítani, hogy az egyházat meg akarta tisztítani a világi befolyástól. Ragaszkodott ahhoz, hogy abban az eljárásban, melyben az új püspök elnyeri méltóságát, kizárólag az egyháziak jussanak szerephez. A pápasághoz fűződő kapcsolatoknak azonban volt egy másik vetülete is ebben a korban. Salamon ugyanis, trónja elvesztése után annak érdekében, hogy visszaszerezze országát Géza hercegtől, felajánlkozott a német-római császárnak hűbéresként. Ez az első olyan pillanat – de nem az utolsó –, amikor tetten érhetjük a Pápai Kúriában azt a felfogást, mely szerint annak idején Szent István voltaképpen Szent Péternek ajánlotta fel az országát, tehát Magyarország így a mindenkor pápa egyfajta hűbérese lenne, mivel a koronát a pápa, II. Szilveszter küldte annak idején Istvánnak. Még az Árpád-kor végén, a 13. század utolsó évtizedeiben is megjelenik ez az érvelés a pápai hatalom részéről. A magyar hagyomány viszont úgy tudja, hogy Szent István Máriának ajánlotta föl az országot. Ez lett volna az a megoldás, ami biztosítja, hogy a pápai hatalom nem követelhet magának különösebb befolyást a Magyar Királyságra. Azt nem tudjuk, hogy István felajánlása megtörtént-e, vagy ez az epizód Szent István középkori életútjaiban az 1070-es években feltűnő pápai jogigény ellenében megkonstruált magyar „hivatalos” álláspont-e valójában. Mind az egyik, mind a másik megoldás mellett hozhatók fel érvek és ellenérvek, de sajnos, a teljes bizonyosságig nem tudunk eljutni a választ illetően.

Sajátos dinamikája volt ennek a kornak, hogy magyar királyok a német császár ellenében a pápával szövetkeztek. Ugyanakkor Lászlónak – de már Gézának is – komoly fenntartásai voltak: jó, jó, támogat bennünket a pápa, de ne szóljon bele a dolgainkba. Főleg László nem volt elragadtatva Gergely pápa reformjaitól, annyira nem, hogy – tudtommal – a váradi püspökséget is „pápai áldás” nélkül hozta létre...

Magát a püspökséget nem László hozta létre, hiszen az már I. András

korában létezett, László az, akiről úgy tudjuk, Biharból Váradra helyezte át a püspökség székhelyét, de pápai engedély nélkül, saját elhatározásából. Sőt, még abban is bizonyosak vagyunk, hogy az első magyar szentté avatások 1083-ban, amikor Istvánt, Imrét, a vértanú Gellértet, valamint a két nyitrai remetét szentté avatják, azok is pápai beavatkozás nélkül zajlottak le, a magyar király elhatározásából, a magyar egyház égisze alatt. Van ugyan olyan forrás, mely szerint VII. Gergely adott volna felhatalmazást ennek a végrehajtására, ez azonban valószínűleg téves információ, a korabeli politikai játszmák része. Megjegyzendő azonban, hogy a 11. század végén, a pápaság még nem is igényelte magának a szentté avatási eljárás ellenőrzési jogát.

Tehát a kanonizáció még nem vette fel az úgynevezett szentté avatási per formáját?

Ekkor még nem volt szokásban. Európa bármely országában a helyi egyház ügye volt a szentté avatás kérdése. Lászlónál inkább az figyelemre méltó, hogy szemlátomást nem pápabarát politikát folytatott, hanem a Magyar Királyság mindenkor érdekeit tartotta szem előtt. Kezdetben, mint már említettük, Géza, majd László valóban igénybe vették a pápa támogatását a német-római császárral szemben, később azonban – az említett Horvátország miatt – elhidegülnek a magyar-pápai kapcsolatok, aminek megint volt oka, mert a horvát királyok egyikének szintén az akkori pápa küldött koronát, és emiatt igényt tartottak Horvátország hűbéreire. Ebbe Lászlónak a horvátországi bevonulása – hogy úgy mondjam – alaposan „belerondított”.

A viszony tovább romolhatott, hiszen adott pillanatban László a német császárhoz pártolt át.

Az elhidegülés olyannyira erősödött, hogy abban a bizonyos invazió-háborúban – amelyik a pápaság és a német-római császárság között zajlott, ami azonban állásfoglalásra készítette a latin Nyugatnak minden királyságát – László egy idő után át-

állt a császár oldalára, mert érdekei úgy kívánták. Egyébként a gregoriánus reformok, az egyház megtisztítása a világi befolyástól, nem csak ezt a legfelső szintet érintette, hanem az alsó szinteket is. Ennek a reformnak a részeként kezdik szigorúbban megkövetelni a papi nőtleniséget, ami korábban Nyugaton sem volt általános.

László külpolitikájának – Rómához kötődő keresztény királyként – az is a része lehetett, hogy a balkáni irányú expanziós törekvései mellett, az ortodoxiát (mivel két évtizede bekövetkezett a nagy egyházszakadás) megpróbálja kiszorítani a térségből, nem?

Száma ez egy sokadrangú szempont lehetett. Az Árpád-kori Magyarország a latin Nyugat része volt: ez Szent István, sőt már Géza döntésével egyértelművé vált. A 10. század közepén azonban a latin Nyugat és a görög Kelet határa éppen a Kárpát-medencén keresztül húzódott, míg István az egész Kárpát-medencét a maga uralma alá nem hajtotta. Előbb Gyulát győzte le, e néven immár a harmadikat, aztán Ajtonyt, s győzelme a Nyugat és Kelet közötti határvonalat a Magyar Királyság déli, illetve keleti határára tolt. Innentől kezdve majdnem ezer éven keresztül az ortodoxia és a latin rítusú kereszténység határa itt húzódott. De maradtak ortodox zárványok a magyar határ innenső oldalán is. Mert igaz ugyan, hogy az Ajtony által alapított monostorból kiűzték a görög szerzeteseket, de nem kergették el őket, hanem egy másik monostorba költöztek. Szávaszentdemeteren pedig, a déli határnál, a Száva partján, egy rendkívül erős görög szerzetesi közösség élt. A 11-12. században a magyar királyok oly gyakori orosz házasságai is újabb lehetőséget teremtettek az ortodoxia magyarországi továbbélése számára. A 12. században az egyik esztergomi érsek például elég jártas volt ahhoz a bizánci kultúrában, hogy görög nyelven hitvitát folytasson a konstantinápolyi görög pátriárkával. Tehát nem szakadtak meg az érintkezések, de az egyértelmű volt, hogy a Magyar Királyság a latinítás szerves része. Ugyanúgy,

Még abban is bizonyosak vagyunk, hogy az első magyar szentté avatások 1083-ban pápai beavatkozás nélkül zajlottak le, a magyar király elhatározásából, a magyar egyház égisze alatt

irányú expanziós törekvései során megpróbálta az „új angolok” földjét is megszerezni. Kik lehettek ezek az „új angolok”. Mit kerestek a Balkánon?

Ez egy érdekes és valóban kevésbé ismert epizódja a Balkán históriájának. 1066-ban Normandia hercege, Hódító Vilmos, aki igényt tartott az akkor már egységes Anglia trónjára, partra szállt Britanniában, legyőzte az utolsó angol uralkodót, és meghódította a brit sziget nagyobbik felét, Skócia és Wales kivételével. Az akkori angolszász elit részben elesett a harcokban, részben elmenekült. Egy részük – meglehet, bizánci kerülővel – idekeveredett a Balkán-félszigetre. Európa ugyanis, hiába tagolódott egy nyugati meg egy keleti félre, mégis egy földrajzi egységet alkotott. Az angolszászok ellenségei is, a vikingek, Skandináviából indulva hol Angliát rabolták végig, hol a bizánci császár szolgálatába álltak testőrként, az útvonal ismert volt tehát. A „keleti angolok” is ilyenformán jutottak el a Balkánra, ahol letelepedtek azon a területen, amit „Új Angliá”-nak neveztek el. A latin kereszténység hívei lévén felvették a kapcsolatot a legközelebbi latin keresztény országgal, Magyarországgal, és papokat kértek. Egy ideig emlegetik őket a forrásaink, aztán eltűnnek. A „keleti angolok” példája mutatja, hogy az ortodox világban is voltak latin szórványok, ahogy a Magyar Királyság területén is voltak ortodox szórványok.

Legenda vagy igazolt, hogy már Lászlót is foglalkoztatta a kereszties háborúban való részvétel?

Van ilyen forrásunk, a magyar krónikáshagyomány írja, hogy Szent Lászlót megkeresték a nyugatiak, hogy ő lenne, mint „distincta athleta patriae”, a lovagok mintaképe, a legalkalmasabb személy arra, hogy Krisztus földi életének színterét visszafoglalja a muszlimoktól. László hajlott is volna erre, csak a halála akadályozta meg abban, hogy az egyesült keresztény seregek élére álljon. Ez egy szép történet, de sajnos semmi sem igaz belőle, inkább csak egy utólagos konstrukció.

ahogy Lengyelország esetében is ez a helyzet. Nagy kedvencem a lublini várkapolna: csodálatos gótikus építmény, amelynek a belső terét orosz mesterek festették ki. Elképesztő keveredése ez a világoknak.

Mint ahogy Olaszország is bővelkedik efféle bizánci értékekben...

Ott is volt egy határvonal a két kultúra között, hiszen Dél-Itáliában és Szicíliában is erőteljes görög közösségek éltek. Tény, hogy 1054-ben megtörtént az egyházszakadás, de rögtön utána elkezdődtek a próbálkozások, amelyek időnként konkrét diplomáciai akciókba torkolltak annak érdekében, hogy miként lehetne meg nem történtté tenni a szakítást a kereszténység két ága között. Nem hiszem, hogy akár Szent Lászlónak, akár bármely másik Árpád-házi ki-

rállynak tartania kellett volna attól, hogy az ortodoxia hatalmukat veszélyeztető befolyásra tesz szert. Egyrészt számos jele van annak, hogy a magyar királyoktól idegen volt az efféle modern „doktrinerség”. Őket az érdekelte, hogy rend legyen, nyugalom, persze az is, hogy ők gyakorolják az uralmat, de az, hogy a népesség egy része esetleg más módon keresztény, mint a többség, épp úgy nem érdekelte őket, mint ahogy a pogány kunokat is befogadták a 13. században az országba, s akkor sem firtatták, hogy a jövevények őszintén vették-e fel a kereszténységet vagy csak színleg, mit csinálnak a kun pusztákon, milyen istennek áldoznak.

Hadd említsünk egy alig ismert kuriózumot: a balkáni helyzet bonyolultságát jelzi, hogy Szent László dél

A SZERZŐ FELVÉTELEI

A „keleti angolok” példája mutatja, hogy az ortodox világban is voltak latin szórványok, ahogy a Magyar Királyság területén is voltak ortodox szórványok

Színház kultúrharc idején

Az ember, ügyes-bajos dolgai okán, vagy csak ellenőrizendő, hogy még mindig fess-e este a pesti nő, időnként elvetődik a nemzet fővárosába, és ha arra jár, akár színházba is mehet. Ilyen alkalomra állítottunk össze egy Mohácsi-Alföldi-Pintér menüsört, javarészt repertoárszínházon tengődő, határon kívül rekedt inyeneknek. Tasnádi-Sáhy Péter írása.

Közhelyszámba megy: a viszálykodás messze nem árt a teljesítménynek, sőt valódi doppingként hat, főleg az ostromolt várak védőire. A tételt bizonyítandó, elég néhány mondatban visszaemlékezni a Magyarországon gyakran használt kultúrharc kifejezés eredettörténetére. Elsőként Bismarck kancellár indított *kulturkampf*-ot a jól szervezett német katolikus kisebbség befolyását letöredendő, várakozásaival ellentétes eredménnyel: a katolikusok még jobban megerősödve megalkakították a Centrum Pártot, mellyel később a Vaskancellár kénytelen volt kiegyezni.

Viszont művész legyen a talpán, aki képes háborús időkben, tiszta szándékkal valóban ihletett, önazonos alkotásokat létrehozni, főleg ha annyira érzékeny terepen működik, mint a színház. Egyrésztől végtelenül káros, ha elkezd mai értelemben politizálni, ezzel szemben kutya kötelessége vizsgálni égetően fontos társadalmi viták gócpontjait, még akkor is, ha azokat kifejezetten alantas politikai érdekek tartanak gyulladásban.

Mindezt csak azért hozom fel, mert talán ezen az alapon erőltethető kapcsolat a legfrissebb budapesti színház-túrámon megtekintett – egyébként teljesen önkényesen választott – három előadás között.

Az Örkény Színház *E föld befogad, avagy számodra hely* című, a Mohácsi testvérek és Kovács Márton által jegyzett, tavaly októberben bemutatott előadása mondhatni hirtelen felindulásból született. Történt ugyanis, hogy 2014 januárjában, a kormány által „az elmúlt másfél évszázad sorsfordító politikai és

társadalmi eseményeinek (...) nemzetudatot erősítő céllal történő feldolgozására” pár hónappal korábban létrehozott Veritas Történetkutató Intézet vezetője, Szakály Sándor professzor, a magyarországi zsidó holokauszt első tömeges atrocitásának tekinthető 1941. augusztusi kamenyec-podolszkiji tömegmészárlás előzményeit, tehát az állampolgársággal nem rendelkező zsidók kitoloncolását, idegenrendészeti eljárásnak titulálta. A nagy felháborodást keltő kijelentés jól illeszkedik abba az erősen vitatható, a kormányzat által viszont leplezetlenül propagált történelemszemléletbe, mely szerint a magyar zsidóság jelentős veszteségeket csak a német megszállás 1944. március 19-dikei kezdete

E föld befogad, avagy számodra hely, az Örkény Színház előadása

után kellett elszenvedjen, igazolva ezzel Horthy büszkén hangoztatott antiszemitizmusát, a numerus clausust illetve a zsidótörvényeket.

Az előadás nyíltan ezzel a felelősségváró szemlélettel megy szembe, hiszen az alkotók már a színlapon kerekperec állást foglalnak: „1941-ben népiirtás történt. Négy-öt hét alatt több mint húszezer zsidót hajszoltak a halálba. Magyarok. Nem németek, magyarok. Nem ők: mi. Olyan emberek, mint te meg én. Mint te, aki ezt olvasod, vagy mint én, aki ezt írom. Mint mi, akik megcsináltuk ezt az előadást, meg ti, akik nézitek.”

A Mohácsi testvérek rendezte darab egyik jelenete

Fentiek alapján az a nézőaspiráns, aki nem ismeri a Mohácsi testvérek eddigi életművét, azt is gondolhatná, a jegy árért cserébe a színészek az előadás szünetmentes majd két és fél órája alatt brutális csúrdöngölőt járnak a gonosz történelmi idiotizmus Szakály-féle iskolapéldáján, de szerencsére nem ez történik, ezek a fiúk egyszerű adokkapoknál néhány osztállyal magasabban fociznak. Az *E föld befogad, avagy számodra hely* érzékeny, első osztályú színház, amely szélesen merít a zsidó-magyar együttélés, gyilkos-áldozat, felelősség vállalása illetve hárítása problémakörből, és csak néhány, szerencsére nem köz-

ponti helyre pozicionált mondatnál válik némileg didaktikussá.

Az előadás nem követ hagyományos dramaturgiát, a folyton színpadon lévő zenészek által kísért, egymáshoz illesztett jelenetei hol madár- hol békaperspektívából, hol pedig (ilyet is csak a színház tud) egyszerre mindkettőből vizsgálják az 1941-es eseményeket, illetve a zsidó-magyar viszonyt úgy általában.

A madár perspektíva a történelmet és az annak értelmezéséhez kapcsolódó, sokszor megválaszolatlan kérdéseket viszi vászonra. Rögtön az első jelenetben Gyabronka József, talán mint szomszéd, azzal ront be a Bíró Kriszta, Gálffi László által formált, sábeszre készülő zsidó családhoz, hogy még az éjjel deportálják a magyarokat, akikre biztos halál vár. Ezek persze sajnálkoznak, értetlenkednek, de mintha nem akarnának az események útjába állni. Aztán kiderül, hogy nem a magyarokat, hanem a zsidókat viszik, akik csak azért nem magyarok, mert nincsen róla papírjuk. Kellemetlen helyzet, de ha már menni kell, a varrógép ugye maradhat, a régi barátság emlékére... Aztán ezen a vonalon maradva egy másik jelenetben apát, anyát, gyermeket (Kocsis Pál, Takács Nóra, Diána és Némedi Árpád) látunk a sír szélén, az apa a gödröt ássa, a kivégző osztag pedig szerencsétlenkedik, nehezen akar elsülni a fegyver, de a végén azért csak sírba kerül a család. A jelenet átfordul aztán álomba, az apából előbb belügyminiszter lesz, akinek Gálffi játssza Árpád nevű szolgáját, aztán Gálffi lesz a minisz-

Antonius szerepében Stohl András a Julius Caesarban

ter, Kocsis a szolga, végül pedig Kocsis az „ellenkormányzó” és Gálffi a belügyminiszter, ügyesen elveszejtve a közönséget a felelőst kereső történelmi ki-kicsodában. A gyönyörűen szerkesztett katyvaszból aztán szépen kirajzolódik Horthy alakja, aki bár büszke antiszemita, a gyakorlati intézkedésekkel kapcsolatban mégis tanácstalan, és szegénykének, a később Hitlerré változó, ősmagyar Attila szelleme is csak Merániai János híres mondatát parafrázálja: A zsidókat megölni nem kell félnektek jó lesz.. Horthy végül eltűnik a sírban, melyet az álmohurok elején ásott az apa, egy hatalmas kabátnál fogva rántják bele, miközben kiabál: nagy rám a kabát, nagy rám a kabát.

A másik vonal családi történet: a Kleinből „szabadon magyarosított” Hamvaskürtieké (Kerekes Éva

és Debreczeny Csaba) teljesen aszimilálódott zsidó család, akiknek „már csak az hiányzik, hogy úgy legyenek zsidók, hogy zsidók legyenek”. Szívük szerint tudomást sem vennének a külvilág egyre irracionálisabb eseményeiről, csakhogy lévén a szakajtott részekről valók, a visszacsatolással akad némi gondjuk az állampolgársággal, ami a negyvenes években rejt némi veszélyt. Az előadás második jelenetében ismerjük meg őket, Péter fiúk érkezik haza újdonsült szerelmével, aki „szélsőjobbikos”, és egy apró félreértés folytán a fiúról is azt hiszi, hogy „újász”.

Végül, mint említettem, az előadás két perspektívája keveredik, látjuk a lányt főnökei által alattomosan megalázva a Külföldieket Ellenőrző Országos Központi Hatóság alkalmazottjaként, ahol – az egyik kérelmező gond nélkül löki félre a hívásról lekészt előző sorszámot birtokló hit- és sorstársát. A talán legmegrázóbb jelenetben Kleinné találkozik a gyűjtőtáborban régi szerelmével (szintén Gálffi), aki időközben a másik oldalra került: elrejtett családi ékszer keresve hajt végre intim motozást az internált nőknél. A régi érzelmek felemlegetéséből, a sérelmek sorolásán át (a nő négy napja nem evett, a férfinak a rossz kávéfőjtől fáj a gyomra) jutnak el a motozás aktusáig, mely ilyen felvezetéssel tökéletesen esszenciája az egész előadásnak.

A család, a szemtanú nehéz szerepét inkább gyávaságból vállaló családfő kivételével a kivégző osztag elé kerül, még a hajdani „kurvára magyar” lány is inkább immáron férjével halna, mint szerelmük hajnalán oly sokszor a sezlonyon.

Mondhatjuk, a személyes történetet elnyeli a történelem, zárásul azzal együtt tűnik el a díszlet formálta hatalmas tölcserben.

Aki követte, az elmúlt évek eseményeit, tudhatja Alföldi Róbert nem pusztá szereplő a kultúrharcban, hanem mondhatni ikon. Mint ahogy a Vig sem egyszerű színház, hanem a Nemzeti elvesztése után stratégiai ponton elhelyezett mentesvár, ami olyan ágyúkkal lőtt az utóbbi években, mint az Alföldi rendezte *Danton halála*, vagy éppen Bodó Viktor *Revizor*-ja, melyekkel a Heti Választól

A személyes történetet elnyeli a történelem

kiértemelte a „kampányszínház” nemesi rangot. Ennek fényében az, hogy Alföldi *Julius Caesar*-t rendezett a Vigben - Stohl Andrással, László Zsolttal – a színház világán jelentősen túlmutató aktus. Ez megkerülhetetlen tény, viszont nem biztos, hogy segít az előadás pontos értelmezésében, engem például kifejezetten hátráltatott. Ha Alföldi kultúrharcos ikonsága oldaláról vizsgálom a dolgot, akkor a darabválasztást illetve a színpadra vitel dekonstruktív módját is hajlamos vagyok úgy értelmezni, mint egy elefántcsonttoronyba szinte önként elvonult varázsló némileg öntetszelgő gesztusát: az egész struktúra földöntúli intellektuális, mellőz minden emberi érzelmet, az alkotó bosszantóan elérhetetlen távolságban marad tőlem, a nézőtől.

Egészen addig nincs is kedvem túllépni ezen, amíg (jóval az előadás után) meg nem fejem El Kazovszkij a színpad szélén lesben álló, néha az egész színpadképet eluraló kutyáit. Pedig a képlet messze nem bonyolult. Elég felütni a Wikipédiát, amely a művész ars poétikájáról azt mondja: az alkotásoknak semmi közük a művész életéhez, a szerző ismerete nélkül is meg kell, hogy állják a helyüket. Ugyanitt a transzszexualitását nyíltan vállaló orosz származású magyar festő-grafikus-díszlettervezőről azt is megtudjuk, hogy erősen stilizált magánmitológiaiának középpontjában maga az ember állt, akit végtelenül tisztelt. Egy interjúban pedig a 2008-ban elhunyt El Kazovszkij elmondja, a kutyákra önarképként tekint. Összeállt, ugye? Alföldi a maga extravagáns

Három pillanatkép az Alföldi Róbert rendezte *Julius Caesar*-ból

módján végig jelzi: itt vagyok (vagy legalábbis az a művészet, amit magaménak vallok), vállalom a felelősséget, de most ne rám figyelj, használd az agyadat, mert ebből a kátyúból másképp nem keveredsz ki.

A kátyú pedig maga a dráma, amely Forgách András és Fekete Ádám végzős dramaturg-hallgató újrafordításában mellőz minden nyelvi bravúrt, unalomig érthetőségre törekszik.

A történetet talán ismerjük: a köztársaság intézményrendszerét lebontó Caesar (Hegedűs D. Géza) királlyá készül koronáztatni magát, mire szenátorok egy csoportja, Marcus Brutus (László Zsolt) és Cassius (Hevér Gábor) vezetésével meggyilkolják. Az eredmény polgárháború: az egyik oldalon Brutus és Cassius egymással is viszálykodó köztársaságpárti serege, a másikon pedig Caesar kegyeltje Antonius (Stohl András) és annak hátán felkapaszkodó Octavius (Varjú Kálmán). Az eredmény: philippinél Cassiust megölik, Brutus öngyilkos lesz, Octavius pedig elindul a teljhatalom felé.

Alföldi, bár tudjuk, képes lenne rá, szinte semmit sem hajlandó tenni azért, hogy a figyelmet fenntartsa. Legfeljebb annyit, hogy hol halványabban, hol hangsúlyosabban jelzi, a bőrünkre megy a játék. Az alap, hogy sehol egy nyomorult tóga, ezek a rómaiak öltönyben járnak. Caesar kedvence, Antonius, először sportruhában jelenik meg, jóllehet indokolatlan (hisz a történelem szerint is futva vitte a Lupercalia fesztiválon Caesarnak a királyságot jelentő diadémot), de az értő pesti közönség még sem lehet biztos benne, hogy nem focisall edzésre készül. A kopott pólós, pocakos Caesar ha nem is focit, de Forma 1-et néz. Brutus és Antonius gyászbeszédeit a színpadra állított tévéken nézi a cigiző, sört vedelő

nép, fotelben ülve jut el a zsarnok szidásától a zsarnok gyilkosainak szidásáig. Itt kicsit illiberális demokráciáznak is, ami szerintem felesleges, értjük miről van szó, hisz Antonius kilép a tévéből (a készülékek ez után is maradnak a színpadon), már a Vígszínház közönségét győzködi. A philippi csatában unalmasan és egyre fáradtabban futkosó, figyelmet taszító köztársaságpartiaiktól sem nehéz eljutni a mai magyar tök(él)etlen ellenzékiig. Az Antoniust egy mozdulattal félretoló Octavius pedig annyira öltönyös, nyegle és jólfészült, mintha most nyírt volna ki lecsúszott arisztokrata barátaival vagy három-ezer fácánt Csehországban.

A hangsúly viszont nem ezeken a vásárian egyszerű párhuzamokon van, hanem a hatalmas térben magukra hagyott, egymással szemben álló, szinte mozdulatlan emberek párbeszédein. Nem is a szövegen, hanem a mondandón. Illetve magán a történeten, annak logikáján: mi mit követ, miből mi következik. Ez az előadás egy percig sem élvezhető. Brutális tréning, mely a színházi teret kizárólag arra használja, hogy végiggondoltasson velünk egy bizonyos szcenáriót. Az a fajta kegyetlenség, amivel Alföldi él, csak egyetlen esetben megbocsátható: ha elhisszük, Caesar megállíthatatlanul nyúl a talán fel sem kínált diadéért.

Fenti két előadáshoz képest Pintér Béla és Társulata *Bárki, bármi*-kor-ja habkönnyű szórakozást ígér: pusztá emberi sorsok sírva-nevetős, nevetve-síros színházba csomagolva. Pintérék egyébként egészen érdekesen illeszkednek, az iromány integritását biztosítani hivatott kultúrharcos logikámba. Függetlenek,

de nem úgy. A függetleneket ugyanis ma „nemzeti művészetileg” meg kell vetni, a pénzüket pedig évről évre csökkenteni kell, hogy jusson helyettük Edda koncertre a miniszteri keretből. A függetlenek ezért jellemzően éppen szűnnek meg (Szputnyik), látványosan szorosabbra húzzák az övet (Krétakör) vagy művészi révületbe ringatva halnak éhen (am blokk többiek). Mindeközben Pintérék viszonylag jól elvannak, no nem a hatalmas dotáció okán. Persze lehetne nekik is sokkal jobb, de az előadásaik – mint most is az Átriumban – közsínházi árak felett is hasítanak, pótszéket sem könnyű szerezni. Megérdemelt siker, iszonyat munka van abban, hogy ez a szépen kidolgozott, saját nyelvét beszélő világocska ilyen körülmények között is prosperál. Az mondjuk, sokat segít, hogy egy előadáshoz - jelen esetben például - elég egy kék függöny, egy fotel és öt, mondjuk nem akármilyen, színész. Na jó, van élő zenekar is.

Előző bemutatójuk a *Titkaink* nagyot tarolt. Abban volt közélet is, ügynök téma, ebben a mostaniban, nincs semmi ilyesmi. Csak Élet és Remény. Ezek első ránézésre dizájnernedrok, amiket egy hajléktalan pár fogyaszt előszeretettel, már ha tudnak rá pénzt szerezni. A Pintér Béla formálta olcsó öltönyös Árpád az előadás elején, jófajta kis-

Pillanatkép a Pintér Béla és Társulata előadásából

polgári attitűdből le is teremti őket ezért. Aztán hamar kiderül, hogy van neki egy mozgássérült fia, Krisztián (Friedenthal Zoltán), akit egyedül nevel, meg egy anyukája (Csákányi Eszter), aki az evést konzekvensen csipegetésnek nevezi, és rögtön ott tartunk, hogy az Élet már nem is dizájnernedrok, vagy ha az, nem mindig úgy hat, ahogy mi szeretnénk. Krisztiánnak van barátnője, Rita (Szamosi Zsófia), akit éppen készülni eljegyezni, na ez is remény, ami elvileg kellemesebb az azonos nevű kemikáliánál, legalábbis szegény Árpádnak ez egyetlen öröm az örömben. Csakhogy Krisztiánnak van egy gyógytornásza, Natasa (Roszik Hella), aki első ránézésre szintén remény, de aztán inkább bonyodalom, szóval erősen hasonlít az eredetileg műtrágyaként funkcionáló anyagra. Az egyik helyszín a Bárkibármikor, egy presszó, ami viszont talán megkérdőjelezhetetlenül maga az élet, amiben ugye tényleg bárki, bármikor. Hogy mit és hogyan, azt tényleg mondják el a Pintér Béláék, már ha elmennek hozzájuk oda az Átriumba a Margit körúton, ami az előadásban az emlékeim szerint Morbid körút. Én azt mondom, érdemes.

Sőt, ha azt gondolják, határon belül ragadt testvéreinknél, odaát Rántothúrsországban minden rendben van, és a színháznak nem marad más, csak az élet nagy alapkérdései, akkor még azt is megkockáztatom: a három közül csak oda érdemes.

Csákányi Eszter és Friedenthal Zoltán a Bárki, bármi-bármikorban

Két mozi az oscarosok közül

A Mozimustra általában olyan filmekkel foglalkozik, amelyek kevésbé ismertek, legalábbis az igazi nagy nevekhez képest, és nem is az a cél, hogy mindig a legfrissebb alkotásokat ismertessük. A rovat új kiadásában azonban két olyan filmet mutatunk be, amelyeket tavaly vetítettek, és amelyek számos díjat is besöpörtek azóta. Kustán Magyarai Attila írása.

Egy tudós és... volt neje: A mindenség elmélete

James Marsh rendező Stephen Hawking fizikusról készült filmje mára bezsebelt néhány díjat. Elnyerzte az Oscar legjobb férfi alakításért járót, a Golden Globe legjobb eredeti filmzene és színész elismerését, valamint megkapta a legjobb brit film, férfi alakítás és adaptált forgatókönyv kategóriákban a BAFTA-díjat.

A 2014-es alkotás, bár sokak szerint a neves fizikus teljes életét is feldolgozhatta volna, főképpen fiatalokrá és első, volt házasságára koncentrált. A *The Theory of Everything* (A mindenség elméle-

The Grand Budapest Hotel

The Theory of Everything
(A mindenség elmélete)

te) forgatókönyvírójának, Anthony McCartennek közel tíz évébe került, hogy Hawking ex-nejét rávegye, a memoárja megfilmesítéséhez hozzájáruljon. A tíz év első felében a nő visszautasította a forgatókönyvíró, a hozzá eljuttatott szövegeket azonban egy idő után olvasgatni kezdte, és pontosításokat küldött vissza – így lett ebből egy közösen kidolgozott forgatókönyv.

A házasság három évtizedig tartott, és 1993-ban ért véget, ezt a peridüst öleli fel a film.

A történet egyik része tehát a két ember kapcsolata: a lányé, aki az ígéretes fiúba beleszeretett, hogy aztán végignézzé, miként uralkodik el rajta betegsége, és kényszeríti tolószékbe, veszi el minden erejét. Hawkingnak mára valóban csak az elméje forog, egyetlen izmát sem tudja mozditani, a technológiának köszönhetően viszont hatékonyan kommunikálhat a világgal.

A másik nézőpont a tudósé, és vélhetően ez a szimpatikusabb a nézők számára. A néhol giccses melodrává torzuló filmet az teszi igazán értékké, hogy a főhős leépülését hitelesen és megrázó módon követhetjük végig (nem hiába a legjobb férfi alakításért járó díj). A film ugyan nem tesz eleget a kihívásnak maradéktalanul, pozitívumai azonban bőven vannak, és ad okot arra, hogy beüljünk a vászon elé.

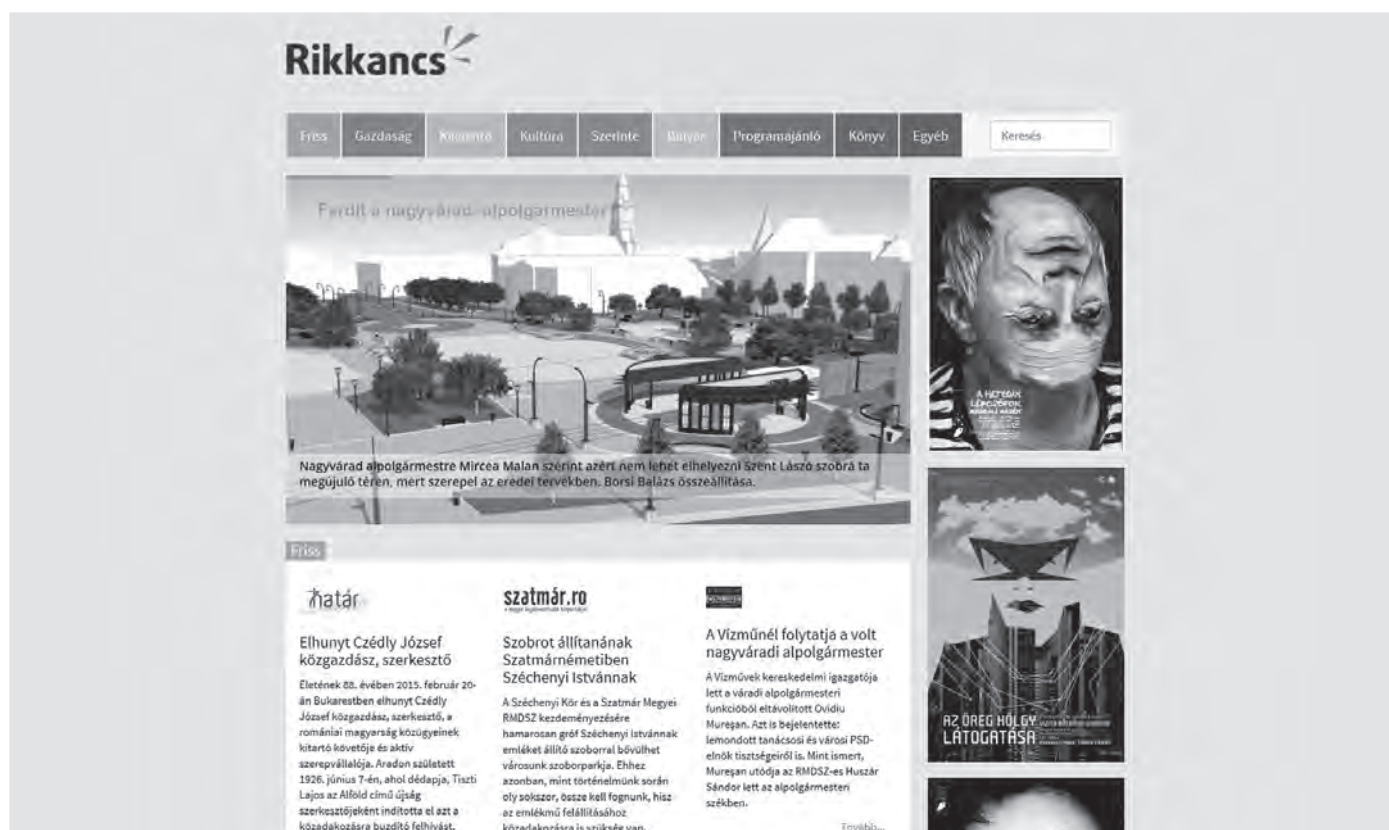
Kelet-Közép-Európai mese: A Grand Budapest Hotel

Wes Anderson tavalyi vígjátéka, a *The Grand Budapest Hotel* számos díjat besöpört: az Oscar és a BAFTA kiosztotta számára a legjobb filmzenének, sminknek és maszknak, látványtervezésnek, valamint jelmeztervezésnek járókat, a BAFTA még a legjobb eredeti forgatókönyvnek is tartotta a jelen filmét, amely még a Berliini Nemzetközi Filmfesztivál Zsúri Nagydíját is magához vehette.

A történet egy finom hotelvezetőről, M. Gustave-ról szól, aki örömmel bújik a szálloda idősebb hölgyvendégei ágyába, és egy tökelűtött londonerről, Zeroról. Gustave egyik idős szeretője Madam D. grófnő ráhagyja végrendeletében egyik rendkívül értékes festményét, ami persze nem tetszik a fiának, mindenáron vissza is szerezne a kincset.

A rendező úgy dolgozta fel a Kelet-Közép-Európa 20. századi történelmét, hogy utána nem is értjük: hogyan lehetne ezt másként tenni? A részletesen eltervezett, különleges mesevilág, a fura szereplők, a sajátos humor, a folyamatos elszakadás a realitástól, majd visszatérés hozzá végigkíséri a filmet. A film ugyan egy fiktív várost mutat be, Zubrowkát, a történetből jól kirajzolódik a Osztrák-Magyar Monarchia hangulata és az ezt követő korszak.

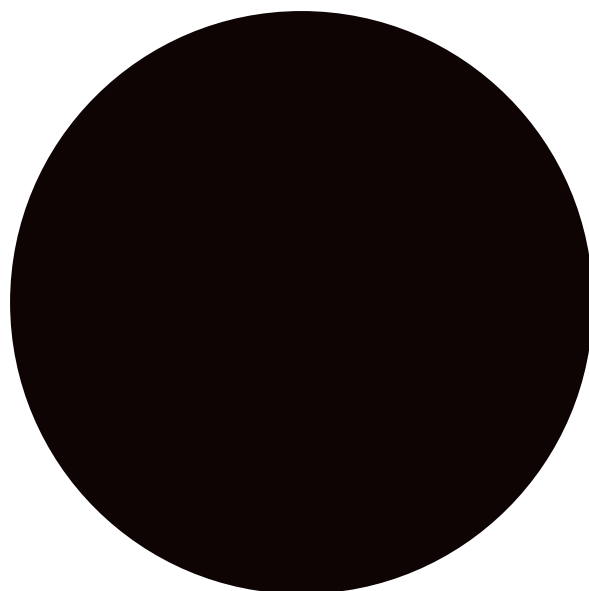
Helyi hírek egy helyen

rikkancs.ro

Események, vélemények

Nagybányától Temesvárig,
Kolozsvártól Kézdivásárhelyig

Rikkancs.ro – helyben vagyunk!

reflexfestoro

NEMZETKÖZI SZÍNHÁZI FESZTIVÁL | FESTIVAL INTERNAȚIONAL DE TEATRU | INTERNATIONAL THEATRE FESTIVAL

Sepsiszentgyörgy | Sfântu Gheorghe | Romania

2015. MÁRCIUS | MARTIE | MARCH | 18-31

Tamási Áron Színház
Teatrul Tamási Áron

Sepsiszentgyörgy Polgármesteri Hivatala
Primăria Municipiului Sfântu Gheorghe

Kovácsna Megye Tanácsa
Consiliul Județean Covasna

Sepsiszentgyörgy • Sfântu Gheorghe • European Capital of Culture – CANDIDATE 2021

Főtámogató / Sponsor principal:

Támogatók / Sponsori:

Combridge

Deutsche Telekom Group

otpbank

